

Beerze Reusel

In stroomversnelling!

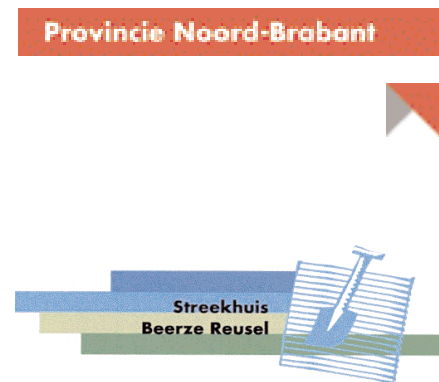
Prof. ir. Leonard Wijers (1924–1982) was als hoogleraar in Delft en als directeur van de Rijksplanologische Dienst tot 1982 een belangrijk inspirator van het ruimtelijk ontwerpen op het bovenlokale schaalniveau. In een tijd dat veel ontwerpers verstrikt leken te raken in de bestuurlijke en juridische complexiteit van de ruimtelijke ordening, propageerde hij de kwaliteit van de vorm. Wijers pleitte niet alleen voor kwaliteit van een ruimtelijke ordening van het meetbare, maar ook voor karakter en uitstraling van de ruimte. Wijers’ ideeën vormen een blijvende bron van inspiratie voor de verdere ontwikkeling van het ruimtelijk beleid in Nederland.

De Eo Wijers Stichting stelt zich ten doel:

- het stimuleren van ruimtelijke vormgeving die boven het lokale belang uitstijgt;
- het stimuleren van visievorming voor mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen op lange termijn;
- het bieden van mogelijkheden aan vakgenoten in de ruimtelijke vormgeving om hun ideeën los van concrete opdrachten te presenteren;
- het stimuleren van jonge vakgenoten.

Namens de provincie Noord-Brabant gaf Paul Rüpp – gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling – opdracht voor de tweede fase van de zevende Eo Wijersprijsvraag. Gedelegeerd opdrachtgever was de Reconstructiecommissie Beerze Reusel onder aanvoering van voorzitter Sjef Jonkers. De commissie formuleerde de prijsvraagopgave en leverde een belangrijke bijdrage aan de Streekjury Beerze Reusel. Behalve de provincie en Waterschap De Dommel namen vanuit de reconstructiecommissie de gemeenten Eersel, Bladel en Oirschot zitting in de streekjury. De provincie leverde met Frank van der Steen een projectleider voor het procesmanagement en formeerde een aanjaagteam waarin de provincie, het waterschap en de Eo Wijers Stichting nauw samenwerkten.

De provincie Noord-Brabant ondersteunde de Eo Wijers Stichting financieel bij deze tweede fase. Daarmee kon de stichting de prijsvraagregio Beerze Reusel onder andere secretariael ondersteunen en uit ‘Het Bureau’ van de stichting adviseurs leveren. Bovendien financierde de provincie de proceskosten en het prijzengeld voor de tweede fase van de prijsvraag. Hierdoor kon de streekjury optimaal zijn werk doen, kon dit juryrapport worden opgesteld en was de organisatie van een prijsuitreiking mogelijk.

Voorwoord

De resultaten van de Eo Wijersprijsvraag zijn goed nieuws voor het Beerzedal in Noord-Brabant. De totstandkoming van een robuust beekdallandschap kan hierdoor in een stroomversnelling komen. Er liggen niet alleen mooie visies klaar voor het gehele Beerzedal, maar er is ook een voorbeeldproject dat kans maakt om uitgevoerd te worden. De integrale gebiedsontwikkeling die het voorbeeldproject voorstaat kan een impuls geven aan de kwaliteit van het landschap en kan de realisatie van deze voor Brabant belangrijke robuuste verbinding versnellen. Met het voorbeeldproject kan de provincie zich profileren als een slagvaardig en professioneel opdrachtgever voor de uitvoering van de reconstructie in Brabant. Daarmee laten wij op nationaal niveau zien hoe op het Brabantse platteland op een vernieuwende en ontwikkelingsgerichte manier de reconstructie vorm krijgt. De robuuste verbinding voor het Beerzedal krijgt met dit mooie resultaat uit de Eo Wijersprijsvraag de aandacht die ze verdient – temeer omdat het nieuwe college van Gedeputeerde Staten in Brabant zich wil inzetten om de realisatie van deze verbinding tot een succes te maken. De Beerze staat prominent op de agenda van ons bestuursakkoord ‘Vertrouwen in Brabant’. In het bestuurlijke programma ‘Mooi Brabant’, met voor het Brabantse landschap het leidende principe ‘behoud het goede en versterk de potentie’, maakt het college duidelijk dat de reconstructie voor de Beerze in de komende vier jaar in een beslissende fase terechtkomt. De aankoop en inrichting van gebieden worden daartoe versneld. Met het programma ‘Schoon Brabant’ wil het bestuur de uitvoering van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze voortvarend ter hand nemen. Robuuste natuurgebieden moeten met elkaar verbonden worden om de biodiversiteit zo veel mogelijk te bevorderen en te beschermen.

Onze ambities sluiten naadloos aan bij de rijksopgave voor de twaalf robuuste ecologische verbindingen uit de Nota Ruimte, waar het Beerzedal er één van is. Het Rijk verwacht dat de provincie de realisatie oppakt door aankoop van gronden en door agrarisch en particulier natuurbeheer. Voor het beekdal van de Beerze geldt als uitgangspunt de natuurkwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur. Verder moeten wij ervoor zorgen dat de robuuste verbinding een samenhangend geheel is, opge-

bouwd uit ecologische en landschappelijke elementen, en natuurkernen met elkaar verbindt. Ten slotte geeft het Rijk ons de taak om bij de begrenzing rekening te houden met uitwisseling van soorten en aansluiting te zoeken bij natuur in het buitenland voor een internationaal ecologisch netwerk. Deze rijksdoelstellingen zijn vertaald in de uitvoeringsopdracht voor een robuuste verbinding langs de Beerze en opgenomen in het Reconstructieplan Beerze Reusel. Die opdracht vormde de ingang voor de zevende prijsvraag van de Eo Wijers Stichting. De prijsvraag heeft voor het Beerzedal een kansrijk plan opgeleverd. Het bestuursakkoord dient daarbij als breekijzer. Want het gehele beekdal – als enige in Brabant aangeduid als ‘robuuste verbinding’ – moet een opknapbeurt krijgen van de Belgische grens tot aan de monding in de Dommel. Deze prijsvraag heeft daar een grote bijdrage aan geleverd. De aandacht die de Beerze met deze prijsvraag krijgt dient nog een doel: het zichtbaar maken van een mogelijk provinciaal belang. Want in het kader van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) bezint de provincie zich momenteel op de wijze waarop de ruimtelijke inrichting van Brabant op een ontwikkelingsgerichte manier kan worden aangestuurd. Daarbij moeten we provinciale belangen aangeven. Het beekdal van de Beerze maakt een grote kans daar deel van uit te gaan maken. Het uitwerkingsplan van Grontmij laat immers zien dat een integrale gebiedsontwikkeling, vertaald naar de gehele robuuste verbinding, heel goed mogelijk is. Daarom kan de Beerze als strategische landschapsopgave vanuit een integrale gebiedsontwikkeling het provinciale belang dienen. Het plan ‘De Beerze op waterbasis’ voorziet in ieder geval in kwaliteitsimpulsen voor het landschap. Beekontwikkeling is hier met succes verbreed naar gebiedsontwikkeling!

In de geest van de Derde Architectuurnota ‘Ontwerpen aan Nederland’ heeft de provincie met deze prijsvraag een onvermoede maar volwaardige opvolger van ‘Ontwerpen aan Brabant 2050’ in handen gekregen. De Eo Wijersprijsvraag maakt deel uit van de volgende generatie ‘Ontwerpen aan Brabant 2050’. Een generatie waartoe ook het spraakmakende Ontwerpatelier Brabantstad MozaïekMetropool behoort. Met de Eo Wijersprijsvraag profileren wij ons als een provincie die voor majeure

integrale ruimtelijke vraagstukken bereid is het ontwerp en het ontwerpproces in te schakelen voor vernieuwende en kansrijke oplossingen.

Het mooie resultaat van deze prijsvraag legt goud in de handen van de Eo Wijers Stichting. Stichtingvoorzitter Hans Leeftang kan dit Brabantse succes laten doorwerken in volgende prijsvraagedities. Te beginnen met de achtste die in de maak is. Het experiment in Brabant heeft de kracht laten zien van de mix van bevlogen opdrachtgeverschap en een op uitvoering gerichte prijsvraag. Die mix vergroot de kansen op realisatie van plannen met draagvlak in de streek voor een specifieke en integrale wateropgave. Zonder de enorme inzet van Sjef Jonkers en zijn aanjaagteam, gekoppeld aan het enthousiasme en de betrokkenheid vanaf de eerste werkbijeenkomst met de Eo Wijers Stichting, hadden we nooit de prijs voor het beste opdrachtgeverschap binnengesleept. De sprong naar de uitvoering lijkt nu niet groot meer. De provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel en de gemeenten Eersel, Bladel en Oirschot gaan gezamenlijk bekijken op welke wijze dit project van Grontmij kan worden gerealiseerd. Wie had dat ooit gedacht bij aanvang van deze prijsvraag?!

Paul Rüpp

Gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling
Provincie Noord-Brabant

Streekjury

De Streekjury Beerze Reuzel voor de zevende Eo Wijersprijsvraag bestaat uit:

- Sjef Jonkers** (voorzitter) – voorzitter Reconstructiecommissie Beerze Reusel
- Frank van der Steen** (secretaris) – provincie Noord-Brabant
- Ad van de Akker** – landbouw
- Theo Coppens** – verbrede plattelandsontwikkeling
- Jac Duijf** – sociaal-culturele aspecten
- Emile van Esch** – landschap en cultuurhistorie
- Ine van der Gaarden** – natuur
- Harry Goossens** – wethouder gemeente Bladel
- Roeland van Hooff** – wethouder gemeente Eersel
- Noud Janssen** – bestuurslid Waterschap De Dommel
- Tineke Klitsie** – directielid provincie Noord-Brabant
- Ted van de Loo** – wethouder gemeente Oirschot

Inhoud

Opdrachtgever | 2
Eo Wijers | 3
Voorwoord door Paul Rüpp | 4
Streekjury Beerze Reusel | 5

- 1] **Mensen maken Nederland mooier** – Hans Leeflang | 9
- 2] **Van idee naar uitvoering** | 13
- 3] **Visies op de opgave** | 23
- 4] **Landschapsbouw voor het Beerzedal** | 37
- 5] **In stroomversnelling!** | 53
- 6] **Van beekherstel naar gebiedsontwikkeling** | 59
- 7] **Troefkaarten voor de Beerze** – Sjef Jonkers | 67

Inzenders | 65
Colofon | 72

1] Mensen maken Nederland mooier

Kent u Frank van der Steen? Of misschien Rien van den Berg? Zij zorgen er anno 2007 voor dat ons land een beetje mooier wordt. Hun naam staat niet voortdurend in de krant. In stilte werken ze het werk, dat gewerkt moet worden. Volhardend. Frank is landschapsarchitect bij de provincie Noord-Brabant, secretaris van de Streekjury Beerze Reusel en projectleider van deze prijsvraag voor het Beerzedal. Rien was landschapsarchitect bij de Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en deelnemer aan ‘Het Bureau’, de groep van energieke, vroeg gepensioneerden van de Eo Wijers Stichting. Frank en Rien zorgen nu alweer ruim drie jaar, samen met vele betrokken burgers van binnen en buiten de overheid, voor een van de meest opzienbarende experimenten van gebiedsontwikkeling in ons land. In het landelijk gebied tussen Tilburg en Eindhoven wordt een meesterwerk van de *civil society* ver-richt.

Het is een spannend jongensboek aan het worden, het boek dat de Reconstructiecommissie Beerze Reusel met de Eo Wijers Stichting aan het schrijven is. Een boek vol verrassende wendingen en steeds weer onzekerheid over het verdere verloop. Met dit juryrapport is het tweede hoofdstuk van het boek tot een goed einde gekomen. Ik herinner me nog hoe hoofdstuk één begon: met vijf werkconferenties, waarbij wij allemaal op zoek waren naar een nieuwe rol: de provincie Noord-Brabant, de reconstructiecommissie, de vakjury, ontwikkelaars en ontwerpers. Wij van de Eo Wijers Stichting waren na zes zeer succesvolle ontwerprijstvragen op zoek naar een nieuwe formule, een die het mogelijk zou maken in ‘Nederland plannenland’ prachtige projecten daadwerkelijk te realiseren. Wij zochten opdrachtgevers op bovenlokaal schaalniveau die verder wilden kijken dan hun neus lang is. Mensen die ervoor zorgen dat mooie gebiedsontwerpen ook tot uitvoering worden gebracht. De zevende prijsvraag mocht geen zwevende worden! Wij zochten en vonden Sjef Jonkers en Paul Rüpp, respectievelijk de voorzitter van de Reconstructiecommissie Beerze Reusel en de gedeputeerde Ruimte-

lijke Ontwikkeling van de provincie Noord-Brabant. In de combinatie van Eo Wijers Stichting en reconstructiecommissie kwamen vraag en aanbod bij elkaar. De resultaten van de samenwerking die in het eerste hoofdstuk van ons gezamenlijk boek een plaats kregen, waren:

- een geheel nieuw ontwerp voor een op uitvoering gerichte ontwerprijstvraag;
- een prijsvraagprogramma voor het stroomgebied van de Beerze;
- dertien inspirerende ontwerpen, twee nominaties en een onderzoeksopdracht.

Hoofdstuk twee van ons boek, deze publicatie, doet verslag van de avonturen van de drie uitverkoren teams in de regio. De ideeën uit hoofdstuk één worden, vaak genadeloos, in de praktijk getoetst. Klopt de analyse, weet de toekomstvisie anderen in de streek te overtuigen én is er een doorgang naar realisatie te vinden? Het is een verslag van terreinbezoek, studiebijeenkomsten, zondagexcursies, een bustoer, samen eten, tekenen en rekenen. Van buiten werden de ervaringen van Groningen Meerstad en Utrechts Hart van de Heuvelrug naar binnen gehaald. Van binnen werden boeren en hun partners, natuurzoekers en historische verenigingen erbij gehaald. Hoofdstuk twee is daarmee voor mij boven alles het verhaal van de mensen in de streek zelf. Wat een deskundigheid en wat een betrokkenheid hebben de burgers en ondernemers van dit stukje Nederland bij hun Beerze! Het is de uitdaging van onze tijd voor de overheid en voor professionals die in opdracht van de overheid werken, om die bron van kennis en inspiratie aan te boren. Hoofdstuk twee is het verslag van een tocht door storm en regen, maar ook met fantastisch technisch weer. En ook nu weer het verslag van de juring van de drie uitwerkingen. Dit keer heeft de vakjury de streekjury geadviseerd en is het laatste woord aan de streek. Het is fantastisch om mee te maken dat voorstellen die het een jaar geleden absoluut niet hadden gehaald, nu kunnen overtuigen en bij de juryleden rode oortjes veroorzaakten. Hier tussen de Belgische grens en ’s-Hertogenbosch is iets heel moois aan het ontstaan,

zowel in de lengterichting, in het stroomdal van de Beerze, als loodrecht daarop. Een mooier Nederland, met ongetwijfeld uitstraling naar andere zandgebieden in ons land. Met de ervaringen uit de hoofdstukken één en twee van dit boek kunnen andere regio’s in Nederland volop hun voordeel doen. De Eo Wijers Stichting is inmiddels de voorbereiding van de achtste prijsvraag gestart met twee kansrijke regio’s: de Vechtstreek (Utrecht) en de Deltapoort/Drechtsteden (Zuid-Holland). Daarbij wordt geprofiteerd van de ervaringen in Beerze Reusel. Voor mij laat Beerze Reusel zien dat tegelijkertijd aan vijf succesfactoren moet worden voldaan:

- een heldere focus in de gebiedsopgave, waardoor ontwerpers en ontwikkelaars worden geprikkeld om hun vakmanschap (analyse én toekomstvisie) volledig in te zetten;
- werk maken van echte betrokkenheid van burgers en ondernemers en hun organisaties (*civil society*) uit de streek, zoals in Beerze Reusel via de reconstructiecommissie en de streekjury;
- het van meet af aan betrekken van partijen (met geld, grond en autoriteit) die voor de uitvoering noodzakelijk zijn;
- de actieve betrokkenheid van vaandeldragers, mensen die een sleutelpositie kunnen vervullen bij de besluitvorming, het vertrouwen van de streek verdienen en kunnen denken in mogelijkheden (en niet in ‘ja, maar’), zoals Sjef Jonkers, Paul Rüpp, Peter Glas, Noud Janssen en Annelies Schoenmakers;
- het perfect organiseren van het proces gedurende de hele (lange!) rit, zorgen dat iedere betrokkene zich gezien voelt en zich verbonden weet, zoals Frank van der Steen en Rien van den Berg dat bij Beerze Reusel steeds weer voor elkaar kregen.

Voor het stroomgebied van de Beerze zijn we inmiddels begonnen met het schrijven van het derde hoofdstuk: het daadwerkelijk realiseren van projecten. Ook die fase willen wij als Eo Wijers Stichting meemaken. Weliswaar, vergeleken met de eerste twee hoofdstukken, op een bescheiden plekje, maar zeker aanspreekbaar op waar

wij goed in zijn: meedenken over inhoud en proces en zonodig ons netwerk inzetten. Ons gezamenlijk boek krijgt een happy end. Nederland wordt er mooier door. Daar geloven wij in en daar zetten we ons voor in. Met steun van Frank van der Steen, Rien van den Berg en mensen zoals zij zal dat zeker lukken!

Hans Leeflang

Voorzitter Eo Wijers Stichting

2] Van idee naar uitvoering

De route van de tweede fase

De tweede fase van de zevende Eo Wijersprijsvraag had een experimenteel karakter. Voor het eerst in de historie van de Eo Wijers Stichting ging deze prijsvraagronde verder dan het idee: naar uitvoering. Daarom was de opdrachtgever – de Reconstructiecommissie Beerze Reusel – bij deze tweede ronde nog nadrukkelijker betrokken dan bij de voorbereiding van de gehele prijsvraag.

Ter voorbereiding op de tweede prijsvraagronde oriënteerde de reconstructiecommissie zich op de opgave voor de sleutelprojecten. Deze opgave vroeg om een uitwerking voor het gehele prijsvraagtraject, onder andere op basis van de voorstellen van de ontwerpteams uit de ideeënfase. In augustus 2006 nodigde de commissie de drie ontwerpteams – de twee genomineerde teams en het team van ‘Auberge de Kempen’ dat een onderzoeksopdracht kreeg – uit om hun inzendingen uit de ideeënfase te presenteren. Deze hoorzitting was bedoeld om op basis van randvoorwaarden vanuit het beleid met de teams de vervolgoopdracht te formuleren, de begrenzing van de sleutelprojecten te bepalen en relevante belanghebbenden te identificeren.

Bij de volgende stap stelden de ontwerpteams een plan van aanpak op. Dat presenteerden zij in september aan de reconstructiecommissie. In die bijeenkomst stelde de commissie de voorstellen van de ontwerpteams met enige op- en aanmerkingen vast. De ontwerpteams konden aan de slag. Met het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ werden later afspraken gemaakt over de uitvoering van hun onderzoeksopdracht.

De aftrap van de tweede prijsvraagronde werd gemarkeerd door startbijeenkomsten voor elk van de twee genomineerde ontwerpteams. Op 1 november organiseerde de opdrachtgever samen met het ontwerpteam van Witteveen+Bos & Landschappartners in de streek een werksessie met belanghebbenden voor het sleutelproject Groote Beerze. De volgende dag was het de beurt aan het ontwerpteam van Grontmij om kennis te maken met sleutelfiguren voor hun uitwerkingsgebied langs de Kleine Beerze. Beide goedbezochte avonden hadden als doel om belanghebbenden uit de streek te informeren over de visie van de ontwerpteams en daarover van gedachten te wisselen. Hiermee tastten de ontwerpteams af of zij op draagvlak in de streek konden rekenen. De

ontwerpteams hadden veel vrijheid in het organiseren van deze bijeenkomsten.

Na de startbijeenkomsten gingen de ontwerpteams hun eigen weg met de werkprocessen uit hun plannen van aanpak. Zij kregen daarvoor de tijd tot 1 maart 2007. De reconstructiecommissie organiseerde op 23 januari een ‘spiegeldag’ om zich op de hoogte te stellen van de resultaten die werden geboekt tijdens de werkprocessen. De genomineerde ontwerpteams presenteerden hun conceptuitwerkingen in het veld aan de reconstructiecommissie, de Eo Wijers Stichting, de vak- en streekjury en adviseurs van de provincie. Het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ besprak zijn eerste ideeën met de aanwezigen. Aan het eind van de dag wisselden de commissie en de Eo Wijers Stichting, zonder aanwezigheid van de ontwerpteams, hun observaties en formuleerden ze tips voor de ontwerpteams.

Van de eerste naar de tweede fase

De Eo Wijersprijsvraag voor Beerze Reusel is een ideeën-prijsvraag in twee fasen: een ideeënfase en een uitwerkingsfase. De uitwerkingsfase moet de uitvoering naderbij brengen. Zo wordt het motto ‘ruimte voor realisatie’ van de zevende prijsvraag waargemaakt: de zevende geen zwevende! De reconstructiecommissie Beerze Reusel gaat met deze prijsvraag een inspanningsverplichting tot uitvoering aan. In deze prijsvraag staan de relaties tussen ontwerp en uitvoering, en aandacht voor inhoud, draagvlak en realisatie centraal.

In de eerste, openbare fase van de prijsvraag zijn (ontwerp)ideeën gevraagd op het niveau van het stroomgebied, de robuuste ecologische verbinding en een aantal sleutelprojecten (zie prijsvraagkrant Eo Wijers Stichting en prijsvraagboekje regio Beerze Reusel). In de tweede, besloten fase werken genomineerde ontwerpteams in samenspraak met betrokken partijen uit de streek aan een uitwerking voor de sleutelprojecten. Door een uitvoeringsprogramma op te stellen maken zij de realisatie van de sleutelprojecten voorstelbaar.

De uitwerkingsfase is naast een prijsvraag ook een ontwikkeltraject. Hierbij staat niet alleen de beste uitwerking van de prijsvraagopgave centraal, maar ook de verhouding tussen opdrachtgever en -nemer. Deze tweede fase heeft een experimenteel karakter. De stap naar uitvoering vergt behalve creatieve ontwerpers en betrokken belanghebbenden ook bevlogen opdrachtgeverschap van de Reconstructiecommissie Beerze Reusel en betrokkenheid van de vak- en streekjury.

In het juryrapport ‘...tegen de stroom in en met de stroom mee...’ over de eerste fase van de zevende Eo Wijersprijsvraag, is het vakjuryoordeel als volgt verwoord:

‘De vakjury mocht volgens het prijsvraagreglement maximaal vier inzenders nomineren voor deze uitwerkingsfase. De vakjury is, gehoord de streekjury, tot een nominatie gekomen van ideeën, die naar zijn mening het proces in Beerze Reusel inhoudelijk en procesmatig kunnen versterken.

De vakjury nomineerde twee inzendingen voor de uitwerkingsfase. De eerste nominatie is de inzending “Waterdrager” van Witteveen+Bos Raadgevende Ingenieurs BV en Landschappartners. De tweede nominatie is “De Beerze op waterbasis”, ingezonden door

Grontmij Nederland bv Cluster Zuid. Deze twee teams kunnen meedingen naar de hoofdprijs in de uitwerkingsfase.

De vakjury stelt voor dat de streekjury op korte termijn met de inzenders gezamenlijk, voor ieder een of twee sleutelprojecten selecteert. De vakjury verwacht dat deze inzenders enerzijds een visie op het schaalniveau van het stroomgebied kunnen formuleren en anderzijds een of twee sleutelprojecten snel tot uitvoering kunnen brengen binnen de lopende planprocessen in Beerze Reusel. Daarvoor krijgt ieder genomineerd team 15.000 euro. Het overige prijzengeld van 10.000 euro reserveert de vakjury voor een onderzoeksopdracht aan de inzenders van “Auberge de Kempen”: Jan Maurits van Linge en Henk de Wit, John Arkes, Frederique Huijgen en Mariëlle Kuijpers. Dit onderzoek vormt een apart spoor binnen de uitwerkingsfase en de inzenders dingen niet mee naar de hoofdprijs. De vakjury beveelt de streekjury aan om samen met deze laatste inzenders nader onderzoek te doen naar de extra mogelijkheden van instrumentele innovaties zoals verhandelbare ontwikkelingsrechten, afroming, verevening en gezamenlijke grondexploitaties.’

Prijsvraagopgave voor de tweede fase

Algemene prijsvraagopgave

De algemene prijsvraagopgave voor de uitwerkingsfase geldt voor de twee genomineerde ontwerpteams Witteveen+Bos & Landschappartners en Grontmij. In deze opgave is een relatie gelegd met het ontwerp-team van Terra Incognita en BMC van de inzending ‘Auberge de Kempen’.

De prijsvraagopgave voor de uitwerkingsfase behelst een uitvoeringsprogramma voor de sleutelprojecten, met uitwerkingen van de ruimtelijk-functionele, technische, financiële, organisatorische en communicatieaspecten. Deze opgave dient in samenspraak met de streekbewoners plaats te vinden zodat hun betrokkenheid bij de uitwerking van de sleutelprojecten is gewaarborgd. Met de uitvoeringsprogramma's wordt aangegeven wat binnen het reconstructieplan realiseerbaar is. Binnen de mogelijkheden moet creativiteit en innovatie de vrije hand krijgen. Als voor de uitwerking aanpassing van het reconstructieplan nodig is, dienen de inzenders de mogelijkheden daartoe te onderzoeken.

Ruimtelijk-functionele aspecten

Het watervraagstuk is de uitdaging voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland op dit moment. Met deze Eo Wijersprijsvraag worden betrokken partijen opgeroepen om ook de culturele kant van de wateropgave in hun plannen te betrekken. Zij moeten daarom de gevolgen van hun oplossingen voor alle andere vormen van ruimtegebruik in beeld brengen. Voor de uitwerking van de stroomgebiedbenadering in het sleutelproject is daarom het volgende van belang:

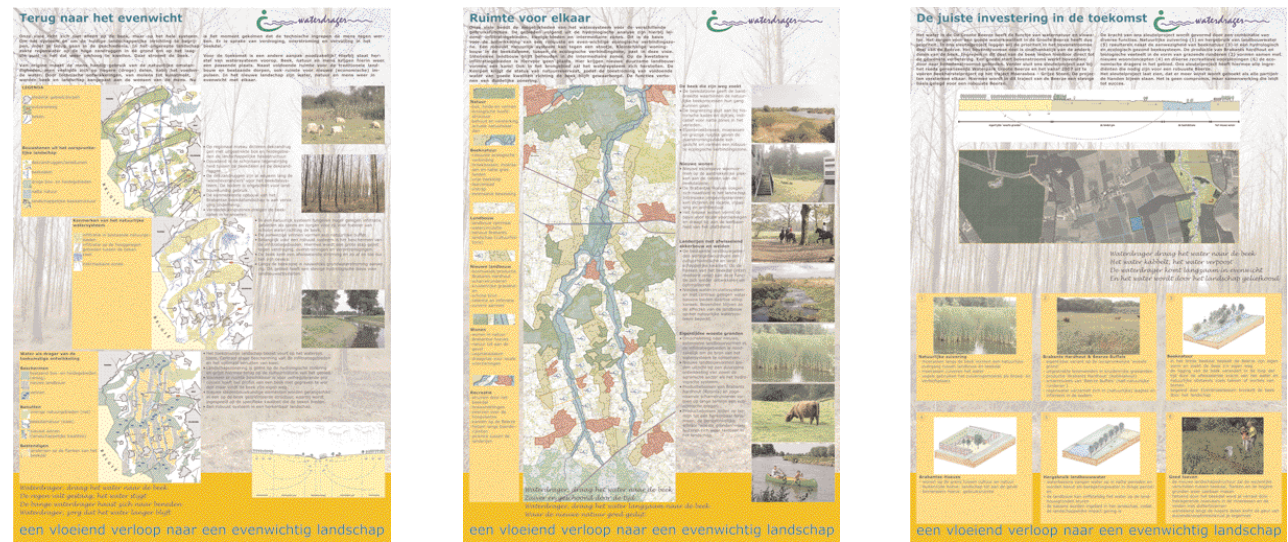
- de keuze voor het plangebied heeft gevolgen voor de wijze waarop het ontwerp voor het watersysteem voor het hele stroomgebied doorwerkt op het niveau van het sleutelproject;
- de gevolgen voor functies, waarden en ontwikkelingsmogelijkheden voor de beek en het beekdal, de intermediaire zone, en de hoger gelegen inrijgebieden worden verder uitgewerkt en geconcretiseerd;
- de uitwerking maakt inzichtelijk hoe één van de dorpen in het stroomgebied zich in ruimtelijke en functio-

nele zin ontwikkelt in relatie tot de robuuste verbinding en/of hoe de watersysteemgedachte daarin stuurt.

Haalbaarheid en draagvlak

De zevende Eo Wijersprijsvraag is bedoeld als een stevige impuls aan de praktijk van het bovenlokale ruimtelijk ontwerp. De uitwerkingsfase moet daarom inhoudelijk en procesmatig aansluiten bij bestaande processen, ideeën en vastgestelde plannen, maar ook bij Europese richtlijnen en wetten. Voor de uitwerkingsfase is daarom het volgende van belang:

- het sleutelproject gaat in op (mogelijke) effecten van het ontworpen watersysteem voor de bestaande en mogelijk te ontwikkelen natuurwaarden, mede in relatie tot de Europese richtlijnen (Kaderrichtlijn Water) over beschermde soorten en natuurwaarden;
- het sleutelproject past bij de zonering voor de intensieve veehouderij uit het Reconstructieplan Beerze Reusel en de mogelijke verstedelijkingsgebieden uit het streekplan voor de regio Zuidoost/het SRE-plan;
- de ontwerpteams gebruiken de visies ‘Van Beerze naar Beter’ (Groote Beerze) en ‘Een Robuuste Kleine Beerze’ (Kleine Beerze) van Waterschap De Dommel voor de ontwikkeling van de robuuste verbinding, beekherstel en de aanpak van de ‘natte natuurplekels’;
- de uitwerking gaat in op de aansluitingsmogelijkheden bij de lopende planprocessen van Waterschap De Dommel;
- de ontwerpteams zoeken voor de communicatie tijdens het planproces afstemming met de projectleider van Waterschap De Dommel. Zij hebben tevens contact met de reeds door het waterschap opgerichte klankbordgroepen en aangestelde belanghebbenden;
- de uitwerking geeft inzicht in het proces om tot realisatie van het sleutelproject te komen: in de ruimtelijk-functionele, technische, financiële, organisatorische en communicatieaspecten;
- samen met het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van instrumentele innovaties, zoals verhandelbare ontwikkelingsrechten, afoming, verevening en gezamenlijke grondexploitaties.

Startbijeenkomsten

De aftrap van de uitwerkingsfase van de sleutelprojecten vindt plaats tijdens startbijeenkomsten. De genomineerden leggen hun ontwerpideeën voor aan belanghebbers uit de streek. Zij verwerven daarmee een eerste draagvlak voor de realisatie van hun plannen.

Afbakening sleutelprojecten

Voor afbakening van de sleutelprojecten is een overlap tussen de plangebieden van ‘Waterdrager’ en ‘De Beerze op waterbasis’ niet gewenst. De schaal waarop de sleutelprojecten worden uitgewerkt is 1:10.000.

Specifieke prijsvraagopgave

De specifieke prijsvraagopgave voor de uitwerkingsfase bevat de opgaven voor de twee genomineerde ontwerpteams Witteveen+Bos & Landschappartners en Grontmij, evenals de onderzoeksopgave voor het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC.

Aandachtspunten ‘Waterdrager’

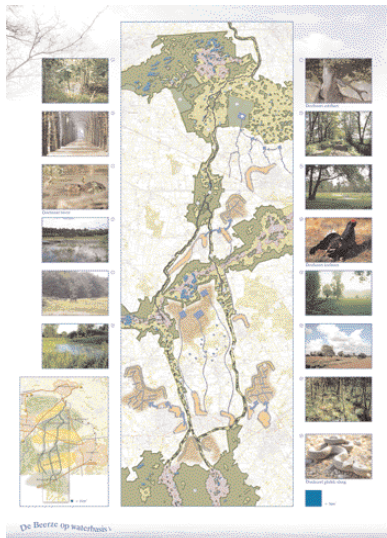
Voor de inzending ‘Waterdrager’ is het systeem van inrijgebied, intermediair gebied en kwelgebied bepalend voor de toekomstige ontwikkeling van het beekdal van de Beerze. Het grondgebruik in de verschillende zones hangt af van de invloed daarvan op het watersysteem. Zo wordt voor de inrijgebieden (de woeste gronden) alleen gebruik toegestaan waarbij geen schadelijke stoffen uitspoelen en waarbij de inrijing optimaal is, zoals de teelt van hardhoutsoorten als robinia. De reconstructiecommissie vraagt zich hierbij het volgende af: ‘Zijn er spanningen met het huidige grondgebruik of de keuzes die gedaan zijn in het reconstructieplan met betrekking tot de functies die in de verschillende zones verder ontwikkeld kunnen worden? Met andere woorden: leidt de zorg voor de kwaliteit van het kwelwater in het beekdal daadwerkelijk tot een andere ordening van functies in de inrijgebieden? En zo ja, hoe kan die andere ordening dan tot stand komen?’ Een tweede vraag van de reconstructiecommissie betreft het intermediaire gebied. In de inzending staat dat de

grondgebruiksmogelijkheden in dit gebied worden ver groot. Agrariërs zouden dan eerder bereid zijn om gronden binnen de robuuste verbinding voor natuur en waterfuncties te bestemmen of af te staan, in ruil voor ruimere mogelijkheden in de intermediaire gebieden. De reconstructiecommissie vraagt de inzenders van ‘Waterdrager’ deze stelling te toetsen bij grondeigenaren in het sleutelgebied. Ook moeten zij nagaan wat deze extra gebruiksmogelijkheden in het intermediaire gebied in combinatie met het gerealiseerde kwelgebied opleveren voor het watersysteem als geheel (kwaliteit grond- en oppervlaktewater, wijziging grondwaterstroming en voeding van de beek). De reconstructiecommissie ziet graag een onderbouwing van de ‘geslotenheid’ van het watersysteem in het intermediaire gebied. Vindt afvoer van het neerslagoverschot inderdaad hoofdzakelijk via oppervlakkige afvoer plaats of zijn er ook afvoerstromen via het (diepere) grondwater vanuit de intermediaire gebieden naar de kwelgebieden?

Plangebied: de Groote Beerze ten noorden van Bladel en de ten westen daarvan gelegen kwelgebieden, intermediaire gebieden en inrijgebieden.

Aandachtspunten ‘De Beerze op waterbasis’

Basis voor de inzending ‘De Beerze op waterbasis’ is het nogal revolutionaire idee van het loskoppelen van het water dat vanuit het omliggende gebied nu nog via het oppervlaktewater afstroomt in de beek. Het plan voorziet in nieuwe waterlopen, evenwijdig aan de beek, om het water naar waterbekkens te leiden waar het vastgehouden wordt voor drogere tijden. De beek, vooral het bovenstroomse gedeelte, zal daardoor vaak droog staan en er zal alleen een drassige beekdalzone overblijven met enkele poelen en plasjes. Dit idee lijkt haaks te staan op het streven om van de beek een meer structurerend element te maken. Toch kan dit plan een impuls geven aan de uitvoering van het bovenlokaal ontwerp – het doel van de zevende Eo Wijersprijsvraag. De reconstructiecommissie ziet voor deze inzending een belangrijke uitdaging om aansluiting te zoeken bij de huidige planprocessen (reconstructieplan, streekplan/-

uitwerkingsplan, waterhuishoudingplan en Kaderrichtlijn Water), zonder daarbij de voorgestelde watersysteemgedachte te verlaten. De reconstructie-commissie verwacht dat dit het best mogelijk is bij de Kleine Beerze, aangezien deze beek ook nu geen permanent watervoerende beek is – vanwege de grondwateronttrekking door Brabant Water en de zandige breuk in de ondergrond met groot lekverlies.

Plangebied: de Kleine Beerze vanaf Vessem inclusief de ten westen daarvan gelegen intermediaire gronden en (een deel van) het natuurgebied Landschotse Heide.

Aandachtspunten ‘Auberge de Kempen’

De inzending ‘Auberge de Kempen’ van het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC biedt Beerze Reusel een menukaart met een aantal arrangementen aan. Deze arrangementen kunnen volgens de inzenders geld opleveren voor de ontwikkeling van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze. De menukaart moet de belangstelling van ondernemers wekken om bij te dragen aan de realisering van het beekdal langs de Beerze. Via een vereveningssysteem kunnen ondernemers nieuwe locaties op de woeste gronden ontwikkelen en tegelijk investeren in de robuuste verbinding. Om dit proces te ondersteunen biedt het ontwerpteam een koffer met instrumenten aan. Deze inzending is een goede aanvulling op de twee genomineerde ontwerpteams. Voor de onderzoeksopgave van ‘Auberge de Kempen’ is het volgende van belang:

- welke meerwaarde kan het vereveningsinstrument hebben voor de realisatie van de doelen in het gebied?
- hoe wordt dit instrument ingezet in het licht van het schrikbeeld van ‘koehandel’ dat nu in de streek leeft?
- hoe is het idee van verevening praktisch uitvoerbaar in relatie tot onder andere de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro)?
- koppel het idee van verevening aan de sleutelprojecten van ‘Waterdrager’ en ‘De Beerze op waterbasis’.

De mogelijke arrangementen hangen af van de ideeën in deze inzendingen voor de toekomstige inrichting van het gebied.

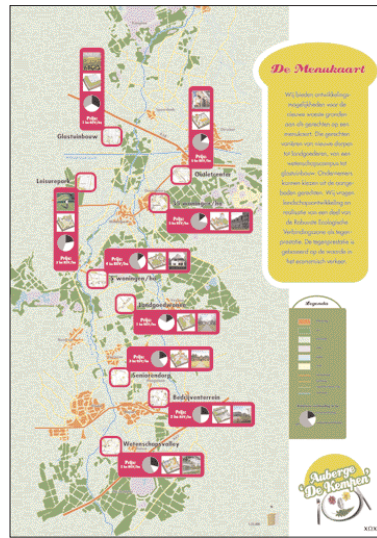
Inzendingen voor de uitwerkingsfase

De inzending voor de uitwerkingsfase bestaat uit alle producten die de genomineerde ontwerpteams in hun definitieve voorstellen hebben opgenomen. Daarnaast worden de inzenders uitgedaagd hun uitwerking als een geheel te presenteren. Alle producten die deel uitmaken van de inzending moeten ook digitaal beschikbaar worden gesteld, zodat reproductie van de originelen mogelijk is. Dit geldt ook voor de onderzoeksopdracht van het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC.

Beoordelingscriteria voor de uitwerkingsfase

De inzendingen van de genomineerde ontwerpteams voor de uitwerkingsfase bestaan uit uitwerkingen van sleutelprojecten. Deze inzendingen worden beoordeeld volgens de criteria die ook golden voor de ideeënfase:

- het plan moet overtuigen van de noodzaak nu iets goeds te doen, omdat anders kansen vervliegen voor de realisering van de robuuste ecologische verbinding;
- het plan moet een domino-effect op gang brengen voor deelprojecten in samenhang met de realisatie van de robuuste ecologische verbinding;
- het plan moeten integraal zijn en vooral de creativiteit rond de wateropgave stimuleren;
- het plan moet de mogelijkheden van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze uitbuiten, en inzicht geven in vernieuwende, originele en kansrijke functiecombinaties, de mate van robuustheid en ecologische effectiviteit en de manier waarop economische, ecologische en sociaal-culturele opgaven met elkaar verbonden zijn;
- het plan moet de streekidentiteit versterken en een verankering hebben in het ‘merk’ van Beerze Reusel;
- het plan moet het werkproces van de realisatie van de ecologische verbinding van de Beerze versterken zodat lopende projecten niet gefrustreerd maar juist versneld worden;
- het plan moet inzicht verschaffen in de haalbaarheid van sleutelprojecten op de ruimtelijk-functionele,

technische, financiële, organisatorische en communicatieaspecten;

- het plan moet stakeholders kunnen enthousiasmeren om deel te nemen aan de uitvoering;
- het plan moet inzicht geven in de doorwerking van de innovatie op stroomgebiedniveau naar de uitvoering op sleutelprojectniveau.

De onderzoeksopdracht van het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC zal bekeken worden op de kwaliteit van de geleverde prestatie. Beide jury’s beoordelen vooral de aspecten die in deze prijsvraagopgave en het voorstel van het betreffende ontwerpteam zijn opgenomen.

Uitgangspunten uitwerkingsfase

Voor de uitwerkingsfase is een aantal documenten van belang. Ten eerste zijn dat documenten uit de ideeënfase van de prijsvraag die als uitgangspunt dienen voor de tweede fase, zoals de prijsvraagkrant, het juryrapport van de eerste prijsvraagronde en de prijsvraagopgave. Ten tweede vormt een aantal (beleids)documenten een belangrijk vertrekpunt voor de uitwerkingsfase, zoals het reconstructieplan, het uitwerkingsplan voor Zuidoost-Brabant en de visies van Waterschap De Dommel voor beekherstelprojecten langs de Groote en de Kleine Beerze.

De Reconstructiecommissie Beerze Reusel kan alleen een inspanningsverplichting tot uitvoering aangaan, als het Reconstructieplan Beerze Reusel – gebaseerd op het rijks- en provinciale beleid en waarover in een moeizaam proces van vijf jaar overeenstemming met alle partners (waaronder de opdrachtgevers) is bereikt – als beleidskader wordt gerespecteerd. Het plan is democratisch gelegitimeerd door de vaststelling in Provinciale Staten en de goedkeuring door het Rijk. Rijk en provincie hebben een subsidiecontract gesloten. Binnen het vigerende beleid zijn voldoende mogelijkheden voor een innovatief en oorspronkelijk sleutelproject.

3] Visies op de opgave

Visie – De Beerze op waterbasis

Grontmij Nederland bv Cluster Zuid

Visie op de opgave

Wij zien de prijsvraagopgave voor het sleutelproject Kleine Beerze als een vorm van gebiedsontwikkeling.

Drie begrippen staan daarbij centraal:

- vernieuwing. Onze visie ‘De Beerze op waterbasis’ voor de eerste prijsvraagronde is gericht op de relatie tussen water, landbouw en natuur, en de relatie tussen stad en land. Tevens sluit de visie aan op de marketingconcepten ‘Cultuurlijk Brabant’, ‘Bourgondisch Brabant’ en ‘Avontuurlijk Brabant’. Vastgestelde beleidsdoelen komen bij uitvoering van de visie binnen handbereik;
- samenwerking. De uitwerking is bedoeld voor de mensen die in het gebied wonen en werken. De visie zal ook ‘hun’ visie moeten zijn. Samen optrekken op basis van gelijkwaardigheid is hierom van wezenlijk belang. Hierbij hoort ook het zoeken naar allianties tussen private en publieke partijen;
- resultaat. Het uitgangspunt van de uitwerking is het behalen van tastbare resultaten. De mensen in het gebied zitten niet te wachten op een nieuw beleidsverhaal, ze willen in het terrein activiteiten waarnemen die doelen dichterbij brengen. Als Grontmij willen we ervoor waken dat dit nieuwe concept in een lade verdwijnt. We zouden onszelf en het gebied daarmee tekort doen.

Aanpak van de uitwerking

De uitwerking van de opgave voor het sleutelproject Kleine Beerze bestaat uit drie stappen:

- stap 1: visie in relatie tot beleid;
- stap 2: aanscherping van de visie ‘De Beerze op waterbasis’;
- stap 3: uitwerken van de uitvoeringsstrategie.

Stap 1: visie in relatie tot beleid

Vernieuwende visies roepen doorgaans veel vragen op, zeker als ze getypeerd worden als ‘revolutionair’. Een van die vragen is hoe de visie zich verhoudt tot bestaande beleidskaders. Onze visie neemt als uitgangspunt wat er in het gebied speelt op het terrein van vooral water, natuur, landbouw en dorpsontwikkeling. Daarbij is een beleidsanalyse noodzakelijk – de uitwerking moet immers passen binnen de bestaande beleidskaders die onlangs door de

partijen uit het gebied zijn vastgesteld. Wij zijn ervan overtuigd dat de beleidskaders voldoende aangrijpingspunten bieden om van visie naar uitvoering te komen. Hiervoor is bij alle betrokken partijen creativiteit nodig. De beleidsanalyse zal met Waterschap De Dommel worden afgestemd tot een gezamenlijk vertrekpunt. Behalve een beleidsanalyse zijn ook de lopende en op te starten projecten in het plangebied van belang. Deze plannen hebben consequenties voor de inrichting van het gebied. Onze uitwerking moet daarop aansluiten. Tot slot is het belangrijk om in deze fase de technische aspecten te concretiseren.

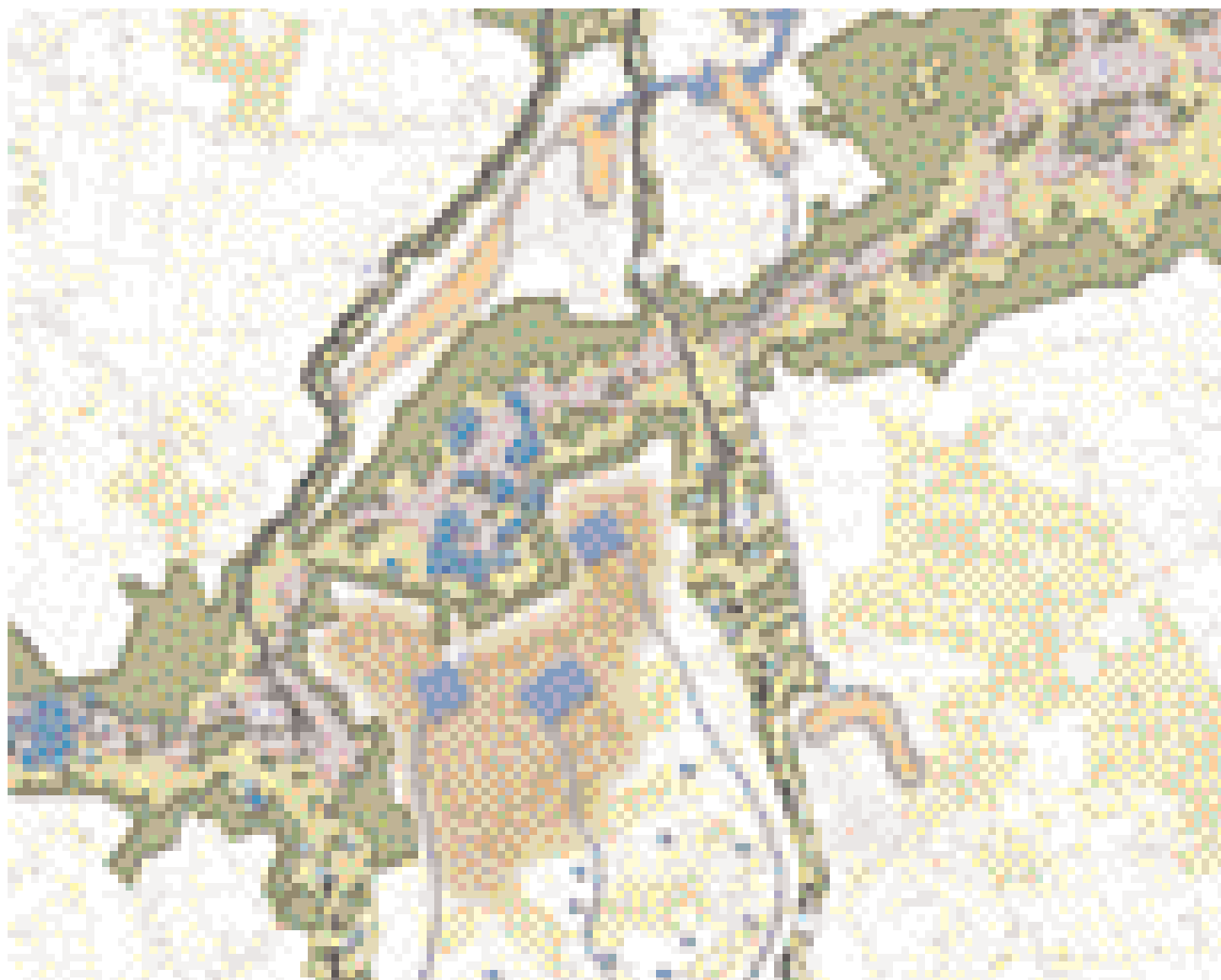
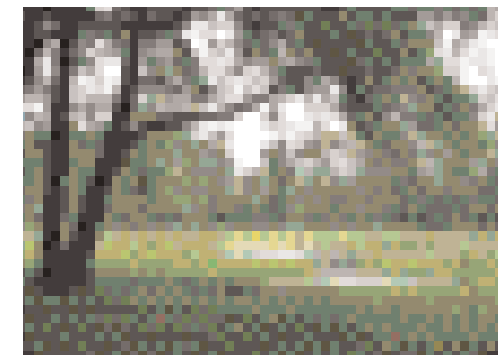
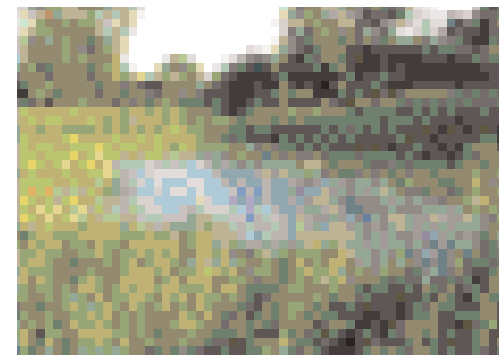
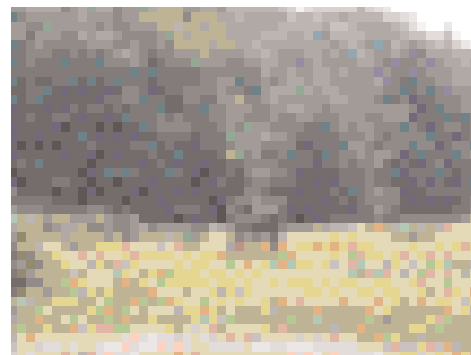
Stap 2: aanscherping van de visie ‘De Beerze op waterbasis’

Met de betrokkenen willen we van gedachten wisselen over onze beweegredenen die hebben geleid tot de voorliggende visie. Daarbij staan we open voor ideeën die leven bij de mensen in de streek. Met de klankbordgroep Kleine Beerze willen wij de verschillende stappen doorlopen. De opzet voor deze stap ziet er als volgt uit:

- veldbezoek met leden van de klankbordgroep Kleine Beerze. Tijdens het veldbezoek staan we stil bij de belangrijkste onderwerpen van de visie. Van de leden van de klankbordgroep verwachten wij een actieve inbreng. Het zou mooi zijn als we de verhalen over het landschap een plek kunnen geven;
- een werkatelier van twee dagen gekoppeld aan het veldbezoek. De tweede dag komt de klankbordgroep Kleine Beerze op bezoek bij het ontwerpteam van Grontmij. Met hen wordt van gedachten gewisseld over de aanscherping van de visie;
- met de gemeenten Oirschot en Eersel en Waterschap De Dommel vindt vervolgens overleg plaats over de uitwerking;
- maximaal vier weken na het eerste werkatelier volgt een tweede atelier. Ook hier zijn de klankbordgroep-leden voor uitgenodigd. Dit atelier staat vooral in het teken van de concretisering van het ontwerp. Bij deze stap is ook het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ betrokken.

Stap 3: uitwerken van de uitvoeringsstrategie

Stap 3 staat in het teken van de uitvoering. Deze stap loopt voor een deel parallel met stap 2. In de uitvoerings-

strategie staan de deelprojecten van het sleutelproject centraal. Antwoorden op de volgende vragen worden gezocht:

- past de uitwerking binnen bestaande beleidskaders?
- wie zet welke instrumenten in?
- wat zijn de rollen van verschillende partijen in de uitvoering van het sleutelproject?
- hoe gaan we om met de grondverwerving in het gebied?
- hoe zit het met financiering?

Bij deze stap betrekken we bij voorkeur ook het ontwerpteam van 'Auberge de Kempen' om gebruik te maken van hun opvattingen over de uitvoeringsstrategie. Wat is hun opvatting over het ruimtelijk casco van de visie (het sleutelproject)? Waarna we met hen van gedachten wisselen over de uitvoeringsstrategie. Deze uitvoeringsstrategie zal ingaan op onder andere:

- vereveningsinstrumentaria voor het gebied;
- mogelijke investeerders in voorgestane ontwikkelingen in het gebied.

De uitvoeringsstrategie zal tot stand komen in overleg met de klankbordgroep Kleine Beerze.

Nadat we met de klankbordgroep overeenstemming hebben bereikt over de uitwerking van het sleutelproject, het uitvoeringsprogramma en de uitvoeringsstrategie, ligt niets meer in de weg van de ondertekening van een intentieverklaring. Via dit document gaan de voor de uitvoering belangrijke partijen een inspanningsverplichting aan om de uitvoering daadwerkelijk ter hand te nemen. Deze intentieverklaring met het daaraan gekoppelde programma kan worden toegevoegd aan het uitvoeringsprogramma van de Reconstructiecommissie Beerze Reusel.

Visie – Waterdrager

Witteveen+Bos & Landschappartners

Visie op de opgave

Wij willen met de uitwerking van de prijsvraagopgave voor het sleutelproject Groote Beerze laten zien waarom dit voorbeeldproject zal leiden tot het daadwerkelijk realiseren van onze visie ‘Waterdrager’ uit de eerste prijsvraagronde én waarom dit voorbeeld gevolgd zou moeten worden door anderen. Onze innovatieve visie ‘Waterdrager’ – ‘een vloeiend verloop naar een evenwichtig landschap’ – bestaat uit vier deelprojecten:

- eigentijdse woeste gronden op de hoger gelegen zandgronden. Hier kan schoon water de grond in infiltreren. Met nieuwe landbouwwormen en productiebossen kunnen deze woeste gronden een invulling krijgen;
- ruimte voor intensievere landbouw tussen de hoger gelegen gronden en de beekdalen. Het nutriëntrijke drainagewater kan worden opgevangen en hergebruikt in droge periodes. Zuiverende rietvelden scheiden de landbouwgebieden van de beek;
- de beek die in het kwelgebied de vrije loop krijgt. In dit dynamische ecosysteem kunnen moerassen, elzenboekbossen en grazige ruimten ontstaan;
- het ‘nieuwe wonen’, een extensieve woonvorm in een landgoedachtige context aan de rand van de beekdalzone.

Het doel is een uitwerking voor het sleutelproject Groote Beerze te maken met aandacht voor voorzienbare knelpunten en afhankelijkheden. Onze missie voor de uitwerking van dit sleutelproject bestaat uit het creëren van bestuurlijk draagvlak, het binden van actoren aan verantwoordelijkheden, het project laten leven, het versterken en versnellen van de bestaande reconstructieplannen en het aantonen van de financiële haalbaarheid. De uitwerking van onze visie zal voor het sleutelproject worden vertaald in een Integraal Gebiedsprogramma Groote Beerze (IGGB).

Aanpak van de uitwerking

Voor de uitwerking van het sleutelproject Groote Beerze onderscheiden we de vier deelprojecten: de woeste gronden, de intermediaire zone, het beekdal en het ‘nieuwe wonen’. Van ieder deelproject wordt de haalbaarheid onderzocht. Als de deelprojecten haalbaar blijken te zijn, is ook de haalbaarheid van het totale sleutelproject aan-

nemelijk gemaakt. Het haalbaarheidsonderzoek bestaat voor ieder deelproject uit: informatie verzamelen, informatie analyseren, het formuleren van oplossingsrichtingen inclusief het maken van een keuze voor de beste oplossing, en het opstellen van een programma om te komen tot uitvoering. Op verschillende manieren hangen de deelprojecten samen. Het is noodzakelijk om de verschillende deelprojecten op elkaar af te stemmen op de aspecten: landelijk, planologisch, technisch, financieel, organisatorisch en communicatie. Sommige onderwerpen overstijgen de deelprojecten. In de analysefase moeten deze in kaart gebracht worden en een aparte uitvoeringsaanpak krijgen. Voorbeelden zijn recreatie, streekidentiteit en infrastructuur. Om de haalbaarheid van het programma te vergroten zal het proces een sterk interactief karakter hebben. In de uitwerkingsfase verwachten wij samenwerking met de klankbordgroep Groote Beerze. Het interactieve karakter komt tot uiting in de periodieke afstemming met sleutelfiguren en incidenteel overleg per deelproject. De sleutelfiguren fungeren daarbij als sparringpartners.

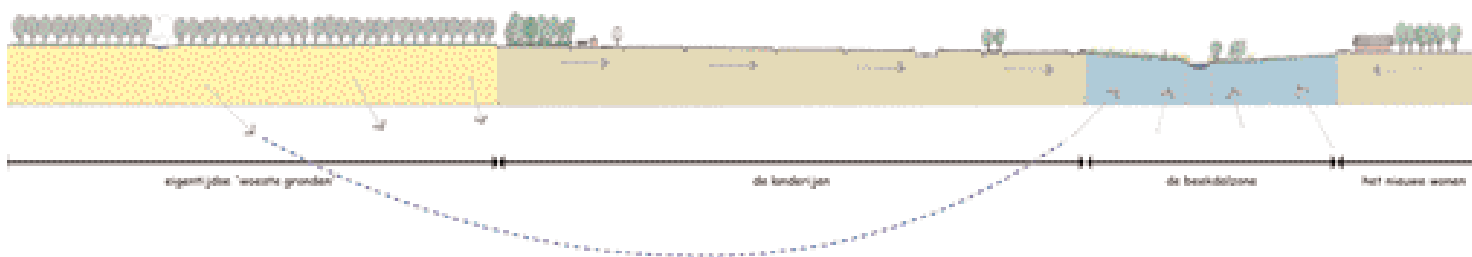
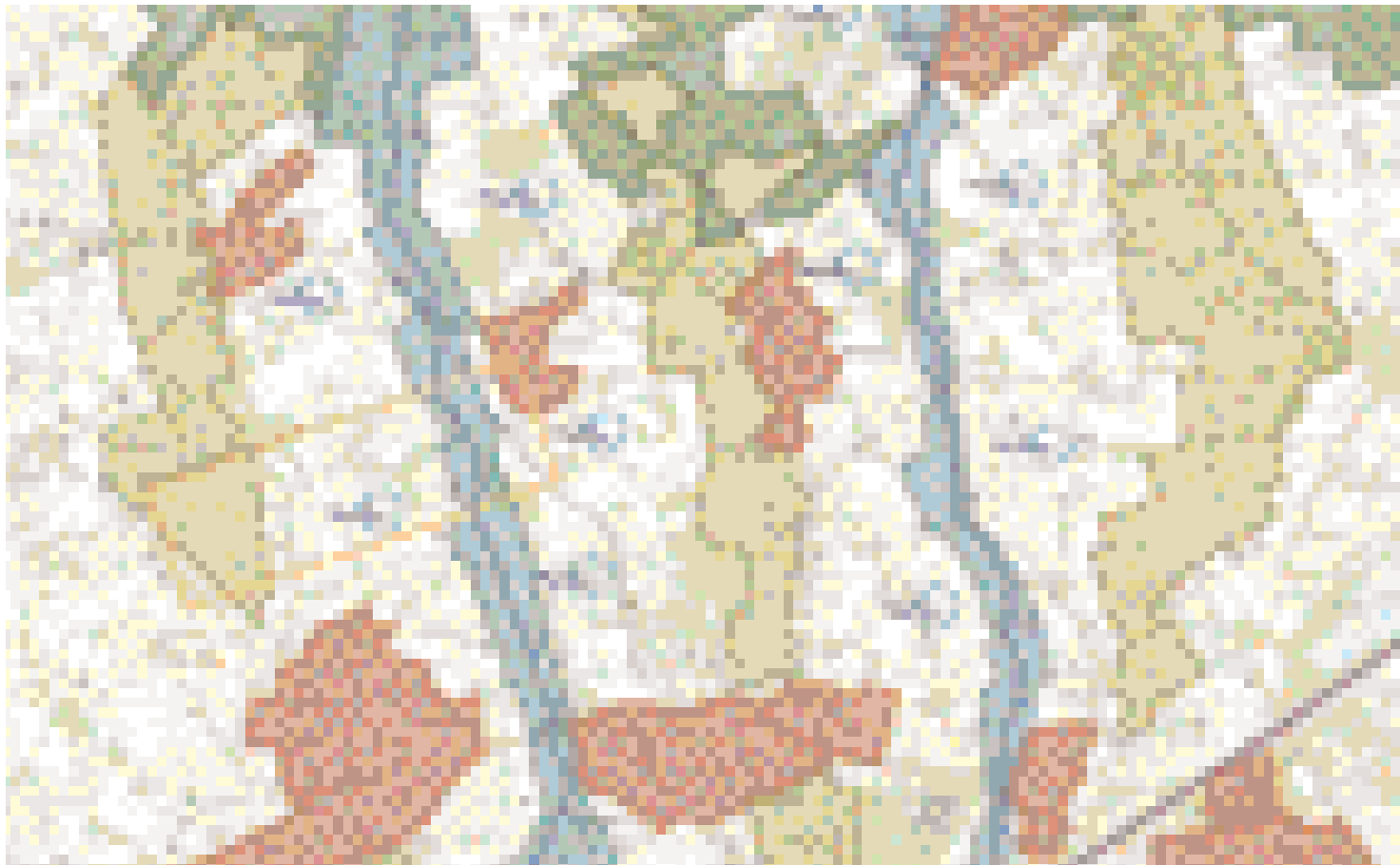
Uit een hydrologische systeemanalyse volgt de begrenzing van de deelprojecten. Op basis van de geohydrologische situatie wordt het projectgebied onderverdeeld in infiltratiegebied, overgangszone en kwelgebied. Vragen die hierbij spelen zijn:

- wat is de infiltratiezone en waar komt het water dat infiltreert naar boven?
- in welke zone is de grondwaterstroming beperkt?
- welk deel van het water in de intermediaire zone komt terecht in de kwelgebieden?
- in welke zone is sprake van een (vrijwel) continue kwelstroom?
- wat is de huidige kwaliteit van het kwelwater en hoe uit zich dat?

Deze analyse vormt de basis van de indeling in woeste gronden, intermediaire zone en beekdal.

De woeste gronden

De uitwerking zal handvatten aanreiken om de kwaliteit van het kwelwater beter te beschermen. In de uitwerking staan globale voorstellen voor instrumenten om grondeigenaren en -beheerders te stimuleren om hun activitei-

ten af te stemmen op de hydrologische situatie. Er wordt aangegeven welke activiteiten behouden moeten blijven of kunnen dienen als inspiratie voor nieuwe activiteiten. Ook geven we een aanzet voor een leidraad voor grondeigenaren en -beheerders om zelf actief bij te dragen aan het verbeteren van de kwelwaterkwaliteit. Deze aanpak kan het draagvlak onder grondeigenaren en -beheerders vergroten.

Vragen die hierbij centraal staan zijn:

- welke activiteiten vinden thans plaats in de woeste gronden?
- wat is de invloed van deze activiteiten op de kwaliteit van het kwelwater?
- welke activiteiten dienen te stoppen om de toevoer en instandhouding van kwel van een goede kwaliteit te waarborgen?
- voor welke activiteiten is juist wel plek in de woeste gronden?
- hoe kunnen deze activiteiten worden gestimuleerd?
- hoe zijn deze activiteiten te rijmen met de vigerende plannen (zoals het reconstructieplan)?
- welke locaties binnen de woeste gronden zijn het meest kansrijk?

Voor het ontwikkelen van instrumenten voor de bescherming van het grondwater is een gedegen inventarisatie nodig van activiteiten die invloed hebben op het hydrologische systeem. Hierbij valt te denken aan veehouderijen, recreatieboerderijen, akkerbouw, woningbouw, waterberging, grondwateronttrekkingen, enzovoort. Voor deze (veld)inventarisatie komt in de uitwerking een actieplan.

De intermediaire zone

Analyse van het bestaande oppervlaktewater- en grondwatersysteem moet antwoord geven op de volgende vragen:

- welk deel van het water kan opgevangen en hergebruikt worden voor landbouwtoepassingen?
- welke invloed heeft de verbeterde waterhuishouding op de gewasopbrengsten?
- welk deel van het water kan afgevoerd worden naar het helofytenfilter?
- hoeveel ruimte is nodig voor het waterbassin en het helofytenfilter?
- wat zijn kansrijke locaties voor het waterbassin en het helofytenfilter?

- hoe zijn deze activiteiten te rijmen met de vigerende plannen (zoals het reconstructieplan) en bestaande ontwikkelingen?
- kan de opgebouwde nutriëntenlast ten gunste van de landbouw vrijkomen?

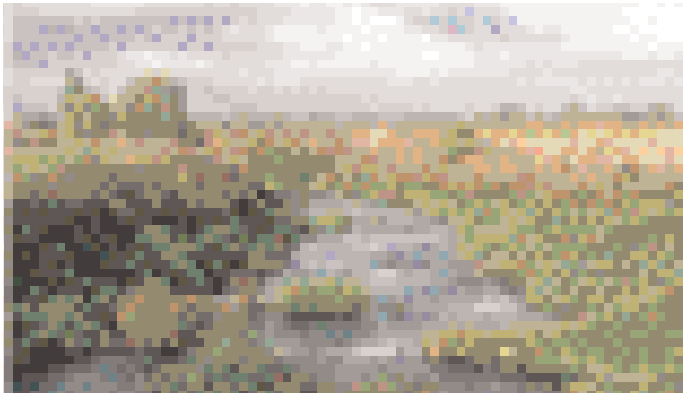
De locatiekeuze van het waterbassin en het helofytenfilter zal in overleg met de sleutelfiguren plaatsvinden. Daarbij spelen overwegingen over landschappelijke inpassing, de beschikbaarheid van gronden en de inpassing in bestaande plannen. In de uitwerking bespreken we de keuzes en de consequenties ervan voor de verschillende partijen. Het is belangrijk dat het waterschap en de landbouwsector goede afspraken maken over de rolverdeling bij de ontwikkeling en instandhouding van het nieuwe watersysteem. In de uitwerking worden deze afspraken vastgelegd.

Het beekdal

Voor dit deelproject brengen wij eerst in beeld hoe het huidige beektraject tot stand is gekomen en welke rol menselijk ingrijpen speelt en heeft gespeeld. Te denken valt aan aanpassingen van het beekprofiel, de aanleg van kunstwerken (stuwen) in de beek, het peilbeheer en het beheer en onderhoud van de beek. De vraag komt aan de orde wat de consequenties zijn van het teniet doen van een ingreep, bijvoorbeeld van het verwijderen van een stuw. Verder bevat de analyse een beschrijving van het bestaande en gewenste stromingspatroon. Het ideaalbeeld is dat van een natuurlijke en aantrekkelijke beek die zijn gang kan gaan. Wel heeft de natuur hulp nodig, zolang de voorwaarden voor natuurlijke ontwikkeling ontbreken (bijvoorbeeld door de aanwezigheid van verontreinigd nutriëntrijk slib, kaarsrechte watergangen, stuwen), of waar de natuurlijke ontwikkeling te veel tijd kost, zoals bij de ontwikkeling van moerasvlaktes. De hulp die de natuur in het sleutelproject krijgt bestaat bijvoorbeeld uit het aanbrengen van enkele flauwe bochten in het profiel waardoor het meanderingsproces in gang wordt gezet. Door aanpassingen aan het profiel is een ecologisch gunstige stroomsnelheid te realiseren. Door delen in de beekzone te verlagen ontstaan voorwaarden voor moerasvorming.

De analyse geeft antwoorden op de volgende vragen:

- wat is het gewenste stromingspatroon van de beek?

- welke ingrepen hebben plaatsgevonden waardoor het stromingspatroon van de beek verstoord is?
 - wat zijn de consequenties van het teniet doen van de ingrepen?
 - met welke hulp aan de natuur kan de gewenste situatie versneld dichterbij komen?
- Met de antwoorden op deze vragen in de hand kunnen we maatregelen formuleren en de voorwaarden definiëren die daarvoor nodig zijn. De maatregelen worden zo veel mogelijk ingepast in bestaande plannen en ontwikkelingen, zoals de waterbergingsvisie en de inrichtingsvisie ‘Van Beerze naar Beter’ van Waterschap De Dommel.

Het ‘nieuwe wonen’

Voor het deelproject het ‘nieuwe wonen’ zullen enkele voorbeelden van nieuwe woonclusters in de dorpsrand van Casteren en in het landelijk gebied worden uitgewerkt, met aandacht voor de criteria voor de locaties, schaal en omvang van de complexen. De betekenis van de nieuwe woonfuncties voor de kern wordt daarbij voor het voetlicht gebracht. Het gaat daarbij om losse wooncomplexen in de groene omgeving, die in architectuur, schaal en omvang naadloos passen in de omgeving. Immers, de unieke woonkwaliteit van ‘wonen in de natuur’ is het uitgangspunt – al dienen de woonfuncties ook de financiële haalbaarheid van het plan (bijvoorbeeld de kosten voor het onttrekken van delen van het beekdal aan de landbouw) en de leefbaarheid, waarvoor de woongebieden een minimale omvang moeten hebben. Een analyse is gericht op de volgende vragen:

- wat is het gewenste aantal woningen?
- wat is de draagkracht van het landschap voor nieuwe woonfuncties in het buitengebied?
- welke eisen moeten gelden voor de vormgeving van de complexen?
- bieden de nieuwe complexen kansen voor recreatie en toerisme?
- wat is de betekenis van woonfuncties voor de financiële haalbaarheid van de plannen?

Het ‘nieuwe wonen’ biedt kansen tot integratie van het idee van ‘Auberge De Kempen’. Binnen het kader van het ‘nieuwe wonen’, en door regelmatig overleg, kan het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ voorbeelduitwerkingen van kansrijke arrangementen opstellen.

Visie – Auberge de Kempen Terra Incognita en BMC

Visie op de opgave

Het doel van ons onderzoek is om een impuls te geven aan het gebied van de Groote en de Kleine Beerze door via voorbeelduitwerkingen de mogelijkheden te laten zien voor ontwikkeling van de robuuste ecologische verbindingszone en bijbehorende kostendragers die de ruimtelijke kwaliteit van het landschap versterken. Hierbij is niet alleen aandacht voor het ruimtelijk beeld maar juist ook voor de betrokken actoren en het procesontwerp. Binnen het budget en de beschikbare tijd kunnen we niet volledig zijn, maar het onderzoek moet wel de basis vormen voor een innovatief uitvoeringsproject.

- Onze inzending uit de eerste prijsvraagronde bevat vier concrete opgaven voor vervolgonderzoek:
- het ruimtelijk casco. Dit is een ruimtelijk kader waarbinnen nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. In de prijsvraaginzending is de noodzaak van een duidelijk ruimtelijk casco genoemd maar niet uitgewerkt. Dit ruimtelijk kader is belangrijk omdat hiermee de ruimtelijke kwaliteit wordt geborgd. De dynamiek die ontstaat moet de ruimtelijke kwaliteit versterken. Vanuit de streek bestaat de wens om aan te sluiten bij de ontwikkelingen van de genomineerde ontwerpteams – zij bepalen het ruimtelijke casco waarbinnen wij werken
 - een verevingsinstrumentarium voor de robuuste ecologische verbinding. Het bepalen van een volledig instrumentarium voor verevening is niet haalbaar. We streven naar een gereedschapskist met instrumenten voor verevening tussen economische ontwikkelingen en tegenprestaties op dezelfde locatie én tegenprestaties bij de ontwikkeling van de Beerze. Dit instrumentarium bestaat zowel uit financieel-economische als planologisch-juridische gereedschappen (bijvoorbeeld gebaseerd op de nieuwe Wet ruimtelijke ordening en de Grondexploitatiewet);
 - projectenveloppen. Deze bevatten voorbeelduitwerkingen van ontwikkellocaties met kansrijke arrangementen (programmaonderdelen) die passen binnen het ruimtelijk casco van respectievelijk de prijsvraaginzending ‘De Beerze op waterbasis’ en ‘Waterdrager’. We gaan daarbij op zoek naar partijen met interesse in de ontwikkeling van het gebied en die daarvoor tegenprestaties willen leveren;
 - een procesontwerp. De streek wordt betrokken bij de

ontwikkeling van voorgaande drie richtingen. Hierbij kan worden aangehaakt bij datgene wat de reconstructiecommissie zelf al in gang heeft gezet. Dit proces is vooral gebaseerd op de deelname van klankbordgroepen van Waterschap De Dommel.

Aanpak van de uitwerking

Voor de uitwerking van deze opgaven organiseren wij werkateliers met deskundigen en betrokkenen. Deze ateliers vormen de ruggengraat van ons vervolgonderzoek. Elk atelier staat in het teken van één onderzoeksvraag. Rondom deze werkateliers vindt aanvullend onderzoek (kaart- en literatuuronderzoek) en nazorg (uitwerken ideeën, tussenrapportages) plaats. We stellen drie ateliers voor over het lokale niveau. Het vierde atelier gaat over de vraag of de uitkomsten ook op regionaal niveau gelden voor de Beerze als geheel. Het gaat om de volgende werkateliers:

- ontwikkellocaties binnen ‘De Beerze op waterbasis’;
- ontwikkellocaties binnen ‘Waterdrager’;
- potentiële investeerders en potentiële arrangementen;
- mogelijkheden van vereveningsprincipes voor de Beerze.

De nadruk ligt op aanbevelingen hoe verevening hier planologisch, juridisch en organisatorisch kan bijdragen aan realisatie van de robuuste ecologische verbinding.

Ontwikkellocaties binnen ‘De Beerze op waterbasis’

Het doel van dit werkatelier is het uitwerken van maximaal twee ontwikkellocaties binnen de uitwerking van ‘De Beerze op waterbasis’. Centraal staat het vereveningsprincipe. Parallel of aansluitend aan een werkatelier van de genomineerden organiseren we een workshop over de volgende vragen: ‘Ervan uitgaande dat voor de realisatie van de robuuste ecologische verbinding een vereveningsprincipe nodig is, waar en welke kansen en mogelijkheden zien de sleutelfiguren uit de streek dan binnen het landschappelijke raamwerk van “De Beerze op waterbasis” voor ontwikkeling? Welke randvoorwaarden stellen ze daarbij aan ontwikkeling?’ In dit atelier wordt als het ware een laboratoriumsituatie gecreëerd waarbij de nadruk ligt op het principe.

Ontwikkellocaties binnen 'Waterdrager'

Het doel van dit werkatelier is het uitwerken van maximaal twee ontwikkellocaties binnen de uitwerking van 'Waterdrager'. Centraal staat het vereveningsprincipe. Parallel of aansluitend aan een werkatelier van de genomineerden organiseren we een workshop over de vragen: 'Ervan uitgaande dat voor de realisatie van de robuuste ecologische verbinding een vereveningsprincipe nodig is, waar en welke kansen en mogelijkheden zien de sleutelfiguren uit de streek dan binnen het landschappelijke raamwerk van "Waterdrager" voor ontwikkeling? Welke randvoorwaarden stellen ze daarbij aan ontwikkeling?' In dit atelier wordt als het ware een laboratoriumsituatie gecreëerd waarbij de nadruk ligt op het principe.

Potentiële investeerders en potentiële arrangementen

In dit atelier kijken we met potentiële investeerders naar vragen als:

- wanneer is verevening aanvaardbaar?
- welke randvoorwaarden stellen investeerders?
- zijn deze verenigbaar met de randvoorwaarden van de streek?
- welk programma is geschikt voor verevening?
- zijn de locaties van de streek uit de eerste ateliers geschikt?

We denken hierbij aan investeerders zoals Bouwfonds, Kamer van Koophandel (namens bedrijven), een recreatie-exploitant, de Rabobank, universiteiten en Philips. Er zal een beoordeling plaatsvinden van potentiële ontwikkellocaties binnen de uitwerkingen van 'Waterdrager' en 'De Beerze op waterbasis'. Ook komt aan de orde welke randvoorwaarden aan ontwikkelingen kunnen worden gesteld. Tevens zullen potentiële arrangementen (programmaonderdelen) samen met de investeerders worden verkend. Hierbij zal aandacht besteed worden aan de wijze waarop ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing geborgd kunnen worden.

Mogelijkheden van vereveningsprincipes voor de Beerze

De vereveningsprincipes en ontwikkellocaties uit de voorgaande werkateliers worden in dit laatste werkatelier doorgenomen met de Reconstructiecommissie Beerze Reusel. Centrale vraag is of de strategie van verevening

een grote rol kan spelen in de uitvoering van de gehele robuuste ecologische verbinding. Hierbij kunnen enkele *best practices* van verevening als voorbeeld dienen. Ook komen aspecten aan bod op het gebied van financiën, publiek recht en organisatie. We willen voor dit atelier deskundigen benaderen op het gebied van *best practices*, de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro), financiën, organisatie en projectontwikkelaars.

4] Landschaps- bouw voor het Beerzedal

Inzending – De Beerze op waterbasis

Grontmij Nederland bv Cluster Zuid

Het waterbeheer door middeleeuwse boeren was de inspiratiebron voor de uitwerking van 'De Beerze op waterbasis'. Zij verstonden het spel van het vasthouden en bergen van water als de beste, waarbij ze gebruik maakten van ingenieuze aan- en afvoerstelsels. Zo gaven zij het landschap met subtiele technische middelen, effectief en uiterst efficiënt vorm. 'De Beerze op waterbasis' formuleert nieuwe regels 'hoe om te gaan met water', geënt op historisch besef, maar vertaald naar de cultuurhistorie van morgen. De inzenders hebben de uitwerking vormgegeven in bouwstenen voor verschillende gebieden, waarbij elk gebied 'zijn eigen broek moet ophouden'. De landbouwgebieden, stedelijke gebieden en natuurgebieden van het Beerseland worden losgekoppeld van de beek zodat het water infiltreert in de bodem. In elke bouwsteen is ontwikkelingsgericht ontworpen met water en tijd. De inzenders stellen dat zij de oerkracht van het gebied hebben herontdekt. Elke bouwsteen brengt 'De Beerze op waterbasis' dichterbij de ambitie voor 2018: het realiseren van een robuust beekstelsel, op basis van de stroomgebiedvisie uit de eerste prijsvraagronde.

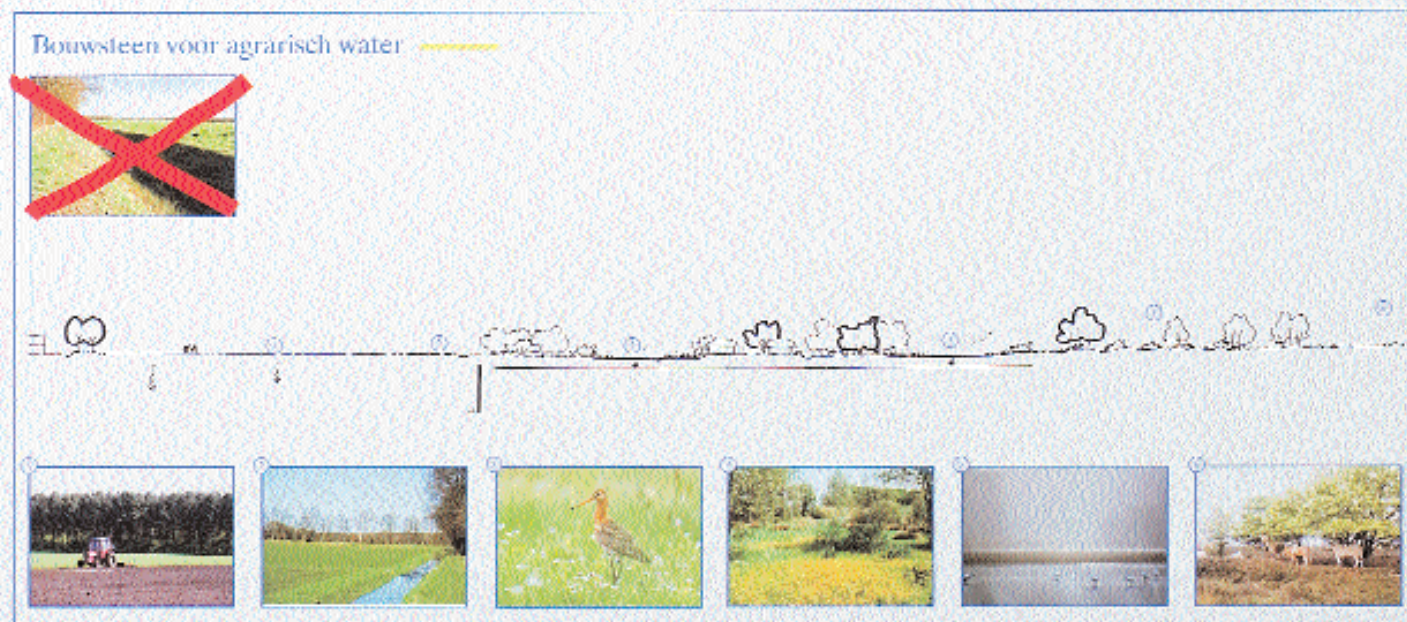
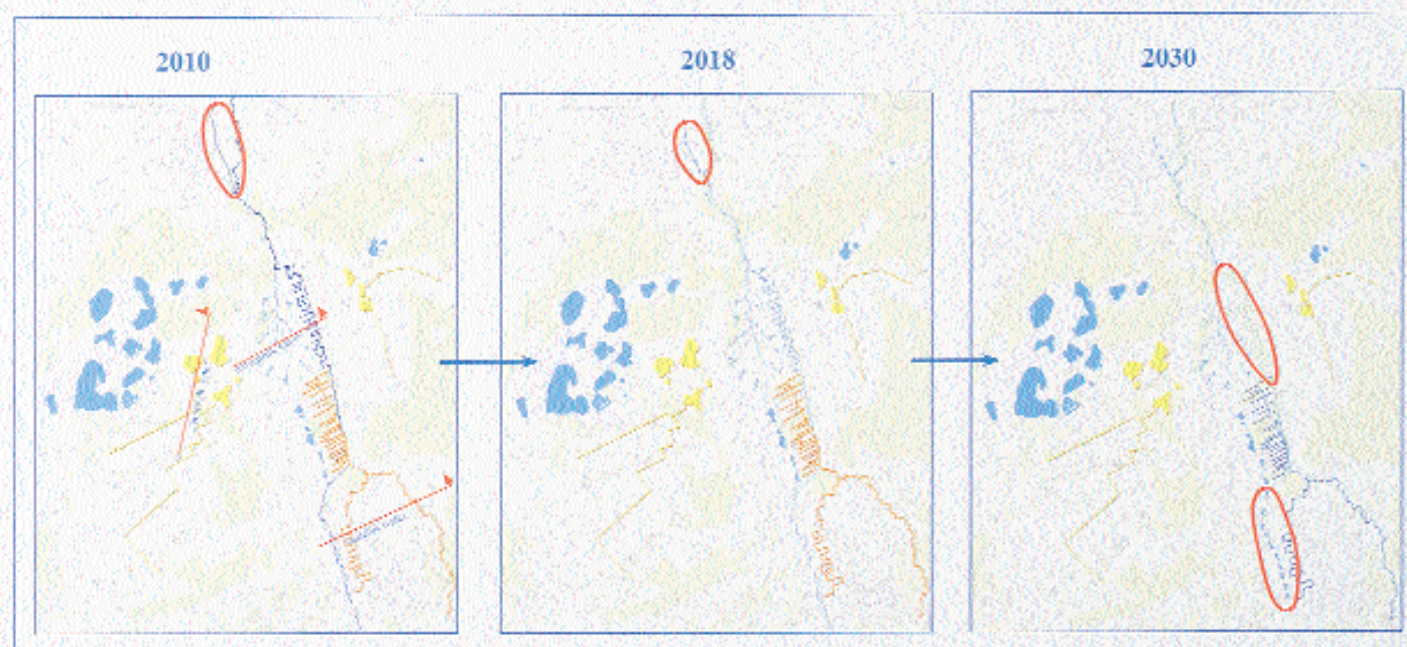
In het sleutelproject Kleine Beerze neemt het gebied Molenbroek een centrale plaats in. Hier moet een omvangrijk veenmoeras ontstaan na het verwijderen van een dikke zandlaag. Dit wordt de plek van een voor Nederland unieke veenspons, met veenvorming in het laagste deel van Molenbroek en in depressies in het landschap. Het moeraslandschap bestaat uit zeggenmoerasen, gagestruwelen, broekbosjes en schraallandjes. Hier groeien veenmos en bruine snavelbies en zijn bijna alle weide- en moerasvogels te vinden. Hier wordt het Beersedal weer een geschikt leefgebied voor de bever. Het veenmoeras wordt alleen gevoed met lokaal regenwater en kwelwater. Molenbroek vormt niet alleen een belangrijke schakel voor de robuuste verbinding als geheel maar vooral voor de natuurgebieden van de Brabantse Steppes: Kuikeindse Heide, Landschotse Heide en Oirschotse Heide. Dit omvangrijke oost-westgerichte natuurlandschap krijgt met de realisatie van dit veenmoeras een belangrijke impuls. Even ten zuiden van het veenmoeras wordt de Kleine Beerze gedeeltelijk gedempt. Hier ontstaat een natuurlijke laagte, gevoed met regen- en kwelwater. Hierdoor

krijgt Molenbroek steeds aanvoer van zuiver water. Het water in het bovenstroomse deel van de Kleine Beerze wordt omgeleid via een ladderstructuur in de Broeklanden ten oosten van Molenbroek met greppels, houtwallen en laaggelegen hooilanden. Het landschapsbeeld van de Broeklanden sluit aan bij dat van de Spekdonken, een bestaande kleinschalige landschapsstructuur met houtwallen langs de Kleine Beerze. De waterscheiding tussen de Broeklanden en Molenbroek is een verhoogd pad. Vanaf deze Broekdijk zijn beide gebieden te beleven. Avonturiers kunnen met rangers het moeras verkennen. Delen van de beek die nog als waterloop herkenbaar zijn zullen functioneren als een natuurlijke beek zonder stuw en barrières voor vissen. In 2018 is het omleidingskanaal bij Middelbeers overbodig door afkoppeling van gebieden bovenstrooms. De druppelende beek is in 2030 een feit, geheel gevoed met regen- en kwelwater uit de omgeving. Elk gebied houdt dan zijn eigen broek op! Voor de Landschotse Heide, het landbouwgebied ten westen van Molenbroek, blijft de huidige ontwatering gehandhaafd. In de noordoosthoek van dit landbouwgebied komt een buffer. Hier infiltreert het water traag naar het grondwater. Dit lagergelegen waterbergingsgebied kan volgens de inzenders uitgroeien tot een rijk natuurgebied dat als buffer dient tussen het landbouwgebied en de kwetsbare heide- en veengebieden. De bestaande bebouwing van Keienhoek wordt uitgebreid tot een nieuw gehucht, gebaseerd op de principes van duurzaam bouwen. Dit gehucht past in de reeks buurtschappen op de westelijke flank van het Beersedal. Een kleinschalig landschap met houtwallen en graslandjes – waar uiteindelijk de Korhoen kan terugkeren – is te vinden ten noorden van Molenbroek. Het beekdal is hier zeer smal. Het historische knooppunt van routes en verhalen rond de voormalige watermolen wordt in ere hersteld. Nog noordelijker zal de es van Oostelbeers uitgroeien tot een ruimtelijk omsloten landschap. Op de es stellen de inzenders enkele nieuwe buitenhuizen voor, ter financiering van een padenstelsel voor deze landschaps eenheid.

Ten oosten van het veenmoeras Molenbroek tekenen de inzenders van 'De Beerze op waterbasis' het nieuwe landgoed Aardbos in hun plan, in de flank van de Oirschotse Heide. Ook dit gebied wordt afgekoppeld van de Kleine Beerze. Het water infiltreert in de natuurlijke laagte. Bij

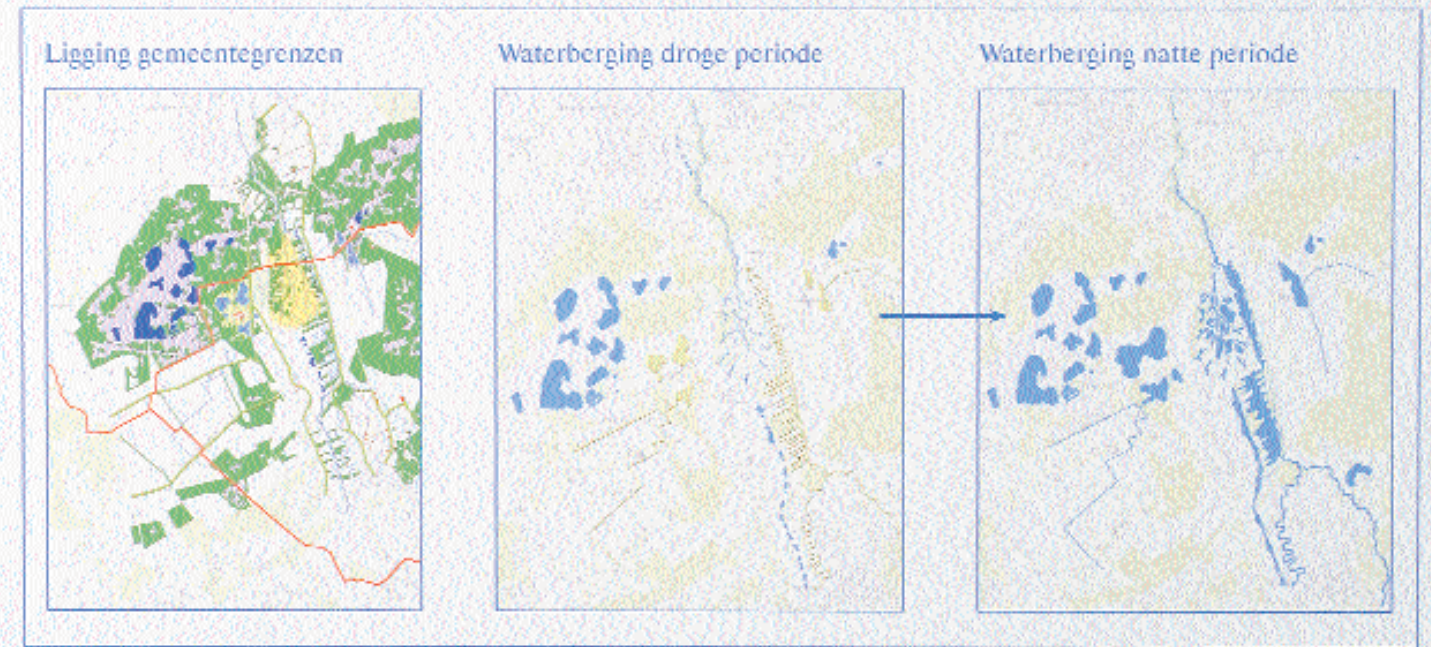
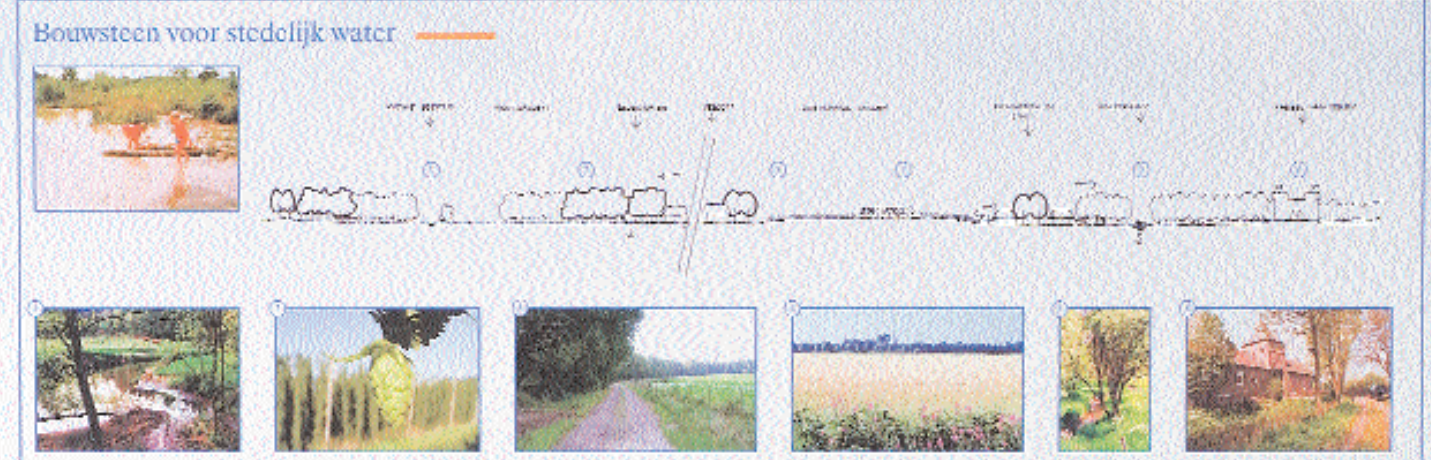

Sleutelproject De Beerze op waterbasis

Sleutelproject 2

Grontmij

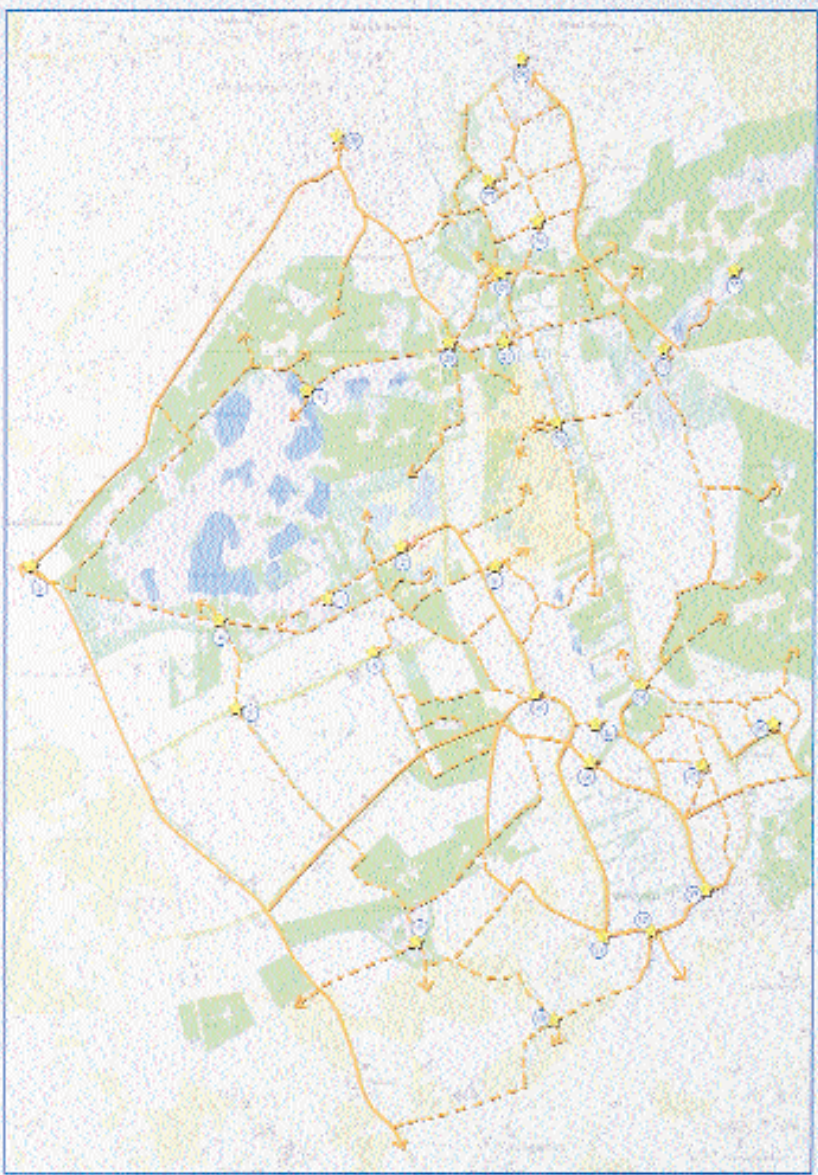

Sleutelproject 3

Grontmij

Bouwsteen branding

1. Tombeloesa Heide
2. Keienbroek
3. Hart van Westerbeers
4. Schaapsdreef
5. Ie van Mechweg
6. Ie van Mechweg
7. Oetentierrein WO II
8. Moerwen
9. Graafheuvels
10. Kattenberg
11. Cluypingehater
12. Voonde van Vessem
13. Hart van Vessem
14. Brug van het Heike
15. Draz van Donk

16. Frank
17. Es van Oostelbeers
18. Kasteel van Vessem
19. Speldonken
20. Molenbroek en Bruckdank
21. Landgoed Aardhous
22. Uitzichtpunt Landgoed Aardhous
23. Kerkensche vijlgring
24. Brug van het Molenbroek
25. Watermolen
26. Es van Oostelbeers
27. Ioren van Alostelbeers
28. Hart van Oostelbeers
29. Hart van Middelbeers

Avontuurlijk Brabant

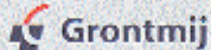
Bourgondisch Brabant

Cultureel Brabant

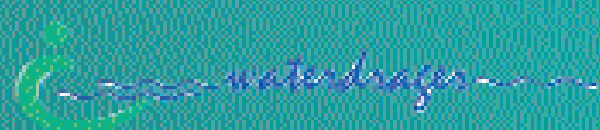
Sleutelproject 4

hoge waterstanden ontstaan hier vennen die een fraai beeld vormen op het landgoed.

Bij Vessem willen de inzenders het water van het dorp opvangen in twee nieuwe meanderende waterlopen, waarvoor wel structuurverbeteringen aan weerszijden van de beeklopen nodig zijn. Het beeld van de dorpsrand wordt versterkt met enkele nieuwe woningen en groenstructuren. Het dorpspark van Vessem, even ten noorden van het dorp, krijgt een netwerk van voetpaden en historische kerkenpaden. Op de nabijgelegen es plaatsen de inzenders een 21ste-eeuws monument: het kasteel van Vessem.

De uitvoeringsstrategie van 'De Beerze op waterbasis' bevat uitgangspunten voor een vervolgtraject. Daarbij geldt het reconstructieplan als voertuig voor de uitvoering. Verder mikken de inzenders onder andere op een gebiedsexploitatie, programmafinanciering gekoppeld aan een gebiedscontract, fasering, het betrekken van lokale partijen en een goede communicatiestrategie. Voor de realisatie van het plan moet binnen 1900 hectare gebied 540 hectare een andere functie krijgen. De voorgestelde inrichting in 2018 kost 36 miljoen euro. Vijf agrarische bedrijven moeten worden uitgekocht, waarbij vrijwillige verwerving uitgangspunt is. Een uitgebreide lijst met projectvoorstellen ondersteunt de uitvoeringsstrategie.

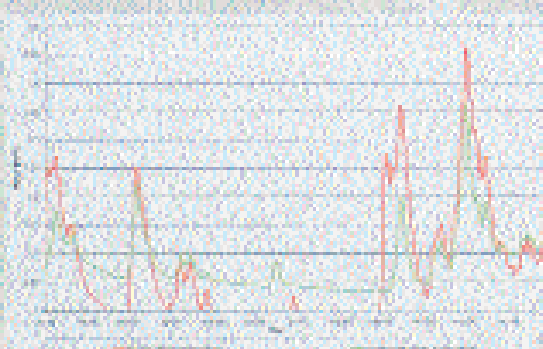
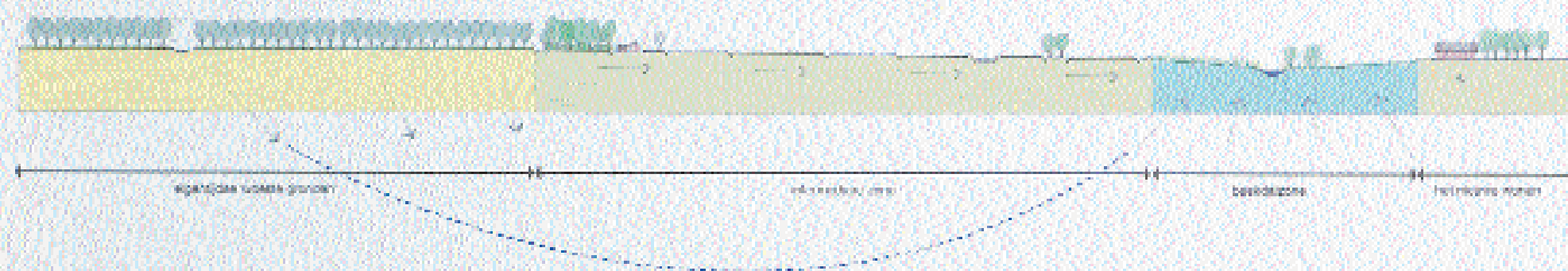
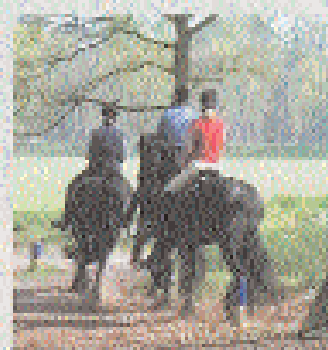

Integraal Gebiedsprogramma Grote Beerze

landschapspartners

Bos

Witteveen

Waterstand van de Grote Beerze (gemiddeld) en de Grote Beerze (maximaal) over de tijd. (Bron: Waterschap Scheldestreek, 2014)

Waterstand van de Grote Beerze (gemiddeld) en de Grote Beerze (maximaal) over de tijd. (Bron: Waterschap Scheldestreek, 2014)

De kern van Plan Waterdrager

- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.

De hydrologische basis

- De hydrologische basis is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De hydrologische basis is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De hydrologische basis is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De hydrologische basis is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.

Wat is de kern?

- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- De kern van Plan Waterdrager is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.

Een nieuw landschap

- Een nieuw landschap is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- Een nieuw landschap is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- Een nieuw landschap is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.
- Een nieuw landschap is de Grote Beerze, de rivier die de kern van het gebied vormt.

Witteveen Bos

De Intermediaire Zone: optimaal landbouwgebied

- De landbouw van het gehele jaar door in zijn eigen waterhoeften voorzien.
- In de zomer is voldoende bergingswater aanwezig, waardoor grondwateronttrekking door de landbouw niet meer nodig is (nietgebruik landbouw water).
- Aankomst van landbouw van het gebied van de slingeren en omliggende van het noordwesten, afkomstig uit de omliggende rivier, waardoor het water niet voortdurend afstromt naar de zee, dus nabijgelegen in droge tijden van de totale oppervlakte bereikt voor bereiding.
- Omvorming water wordt via zuiveringssystemen afgevoerd naar de zee.
- Alleen voor meer waterbouw (landbouw).

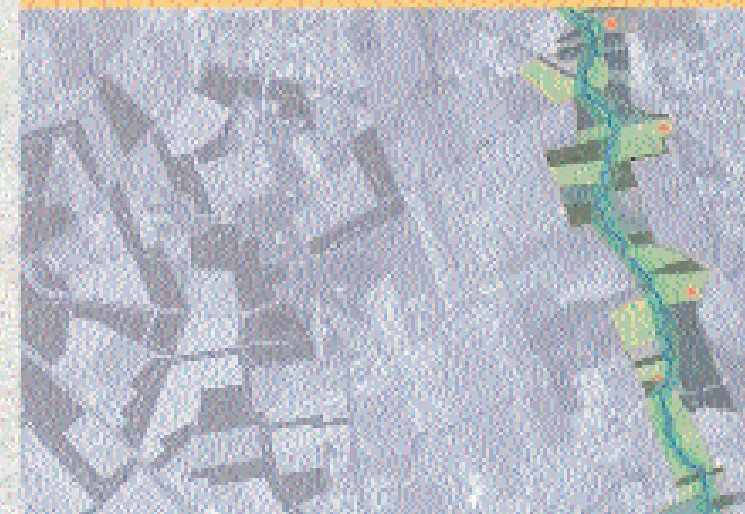
Hedop grondwateronttrekkingen (b.v. landbouwwater (de drinkwater) verstoren het hydrologisch systeem. Door beëindiging van de winningen kan de diepe grondwater stroom van de 'vroete grond' naar de beek weer op een boten.

- Dit betekent dat de intensieve grondgebruiken landbouw op een klein plaats moet maken voor duurzame landbouw. Wie daarop heeft aangekondigd, verduurzamen zij:
 - Natuurmonumenten (Natuurlijk Landbouw)
 - Wageningen
 - Deining door schaalvergrotingen
 - Anders zeggen die niet van invloed op het hydrologisch systeem (deze meent dat ook verstandig)

A photograph of a forest with tall, slender trees and a grassy clearing. The trees are mostly bare, suggesting a late autumn or winter setting. The ground is covered in dry grass and fallen leaves. The background shows a line of trees and a glimpse of a body of water under a cloudy sky.

- De leefstijladvies wordt het uitgangspunt van de interventies (onmiddellijk) naar sporten en gezond eten en het stoppen met roken.
- De leefstijladvies zorgt voor een afname van het rookgehalte met 50% en het alcoholgehalte met 20%.
- De leefstijladvies (interventieprogramma) zijn een natuurlijke systeem en worden niet als kunstmatig ingevoerd in het proces.

- De huidige goederen- en dienstenmarkt wordt gekenmerkt door:
 - Diversiteit, verscheidenheid in de aangeboden goederen
 - Het ontstaan van een belangrijke rol voor de diversiteit en contrast van het water de plek waar gaan vormen
 - De basis van de natuurlijke bank omvat een natuurlijke ecologische zone (niet alleen in het bodem)
 - Het proces van de natuur (1990) is wordt gecombineerd met de sociale en technische innovatie van de moderne technologie (aanpak), moderne en nieuwe vormen
 - De tweede fase van de natuur is de toekomst een wereldwijd landschap met de basis, structuren en netten ontworpen.

De winst van Waterdrager

1. **Qualitative Methoden** (Interviews, Fokusgruppen, Beobachtungen, etc.)
2. **Quantitative Methoden** (Fragebogen, Experimente, etc.)
3. **Mixed-Methods-Ansätze** (Kombination von qualitativen und quantitativen Methoden)
4. **Statistische Methoden** (Deskriptive Statistik, Inferenzstatistik, etc.)
5. **Software-Tools** (SPSS, R, NVivo, etc.)
6. **Ethische Aspekte** (Datenschutz, Einwilligung, etc.)
7. **Präsentation und Berichterstattung** (Visualisierung, etc.)
8. **Interdisziplinäre Zusammenarbeit** (Zusammenarbeit mit anderen Disziplinen)

- Excess water in the soil
- Excess water in the soil with continuing drought
- Continuing drought with no rain
- Excess water in the soil with continuing drought

1. **Identify the problem.**
2. **Identify the cause of the problem.** (e.g., lack of resources, lack of information, lack of motivation, etc.)
3. **Identify the consequences of the problem.** (e.g., loss of time, loss of money, loss of reputation, etc.)
4. **Identify the stakeholders involved in the problem.** (e.g., customers, employees, management, etc.)
5. **Identify the solutions to the problem.** (e.g., hiring more staff, providing more training, etc.)
6. **Identify the implementation plan for the solutions.** (e.g., timeline, budget, etc.)
7. **Identify the evaluation criteria for the solutions.** (e.g., cost, time, quality, etc.)
8. **Identify the monitoring and control system for the solutions.** (e.g., regular check-ins, etc.)
9. **Identify the communication plan for the solutions.** (e.g., regular updates, etc.)
10. **Identify the feedback loop for the solutions.** (e.g., regular surveys, etc.)

- **Stress** is a response to a stimulus
- **Stress** is a response to a stimulus
- **Stress** is a response to a stimulus

4. *Scaphisoma* is a monophyletic clade.

© 2006 The Authors
Journal compilation © 2006 Blackwell Publishing Ltd

De typische veranderingen in de manier waarop we denken en handelen worden hieronder beschreven. Het is belangrijk te bedenken dat deze veranderingen niet alleen de manier waarop we denken en handelen veranderen, maar ook de manier waarop we met elkaar omgaan. Dit kan tot problemen leiden, zoals bijvoorbeeld het verliezen van contact met vrienden en familie. Het is daarom belangrijk om deze veranderingen te herkennen en te accepteren, zodat we erop kunnen inspelen en de beste manier vinden om ermee om te gaan.

- **Publicly traded companies:** must use GAAP in financial reporting and
- **cover up or misreporting** CO's may be penalized
- **commercial activities:** publishing CO's, various of information received
- **disclosure** of CO's
- **CO's are public**

Inzending – Waterdrager

Witteveen+Bos & Landschappartners

Volgens de inzenders van ‘Waterdrager’ is het herstelde natuurlijke watersysteem de motor achter een robuust Beerzedal. Water als drager van het landschap verhoogt niet alleen de kwaliteit van het Beerzeland, het biedt ook kansen voor de landbouw. De uitwerking van ‘Waterdrager’ wordt gekoppeld aan de klimaatverandering door mogelijkheden om piekafvoeren in de winter te dempen en in de zomer water vast te houden. De belangrijkste maatregelen zijn het vasthouden van water en het beschermen van de waterkwaliteit in infiltratiegebieden, het aanleggen van waterbassins in de intermediaire zone en helofylenfilters in de beekzone, het stopzetten van grondwateronttrekking en herinrichting van de beekzone volgens de principes van het waterschap.

Het grondwatersysteem bepaalt het landschap in het sleutelproject Groote Beerze. De driedeling in het watersysteem met infiltratiegebieden, intermediaire zones en kwelgebieden wordt in ‘Waterdrager’ uitgewerkt tot drie herkenbare landschappen. Op de hoge, nitraatarme ‘eigentijdse woeste gronden’ ontstaat een bosrijk landschap met alternatieve teelten zoals robiniaplantages. Vennen, zandwinplassen en wijngaarden bepalen het beeld in dit structuurrijke infiltratielandschap. Recreanten kunnen hier oog in oog komen te staan met Beerzebuffels. Een voorwaarde voor een goed functionerend infiltratiegebied is dat de intensieve grondgebonden landbouw vertrekt. Zo kan het water dat hier infiltriert na een lange ondergrondse weg als schone kwel aan de randen van de Beerze naar boven komen. Voormalige vennen en nieuwe zandwinplassen zorgen voor waterberging.

Het agrarische productielandschap is te vinden in de ‘intermediaire zone’. Dit boerenland, dat zich uitstrekt tussen de woeste gronden en het Beerzedal, blijft in gebruik voor de grondgebonden landbouw en biedt ruimte voor intensief agrarisch gebruik. Het landbouwwater wordt hier vastgehouden in bassins voor droge perioden in het jaar. Volgens de inzenders van ‘Waterdrager’ leveren de bassins voldoende beregeningswater in de zomer, waardoor grondwateronttrekking door boeren en bedrijven niet meer nodig is. Sterker nog, de inzenders stellen dat voor een optimaal functioneren van de intermediaire zone de grondwateronttrekking in het hele stroomgebied van de Beerze moet worden stopgezet. De waterbassins vangen immers water af uit de

intermediaire zone en houden dat vast, waardoor het niet afstroomt naar de beek. De intermediaire zone moet zijn eigen broek ophouden. Het nitraatrijke grondwater mengt niet met de nitraatarme onderstroom van het infiltratiegebied naar de beekzone. De derde zone, de ‘natuurlijke beekzone’, staat voor het beekdallandschap van de Beerze. Dit is het domein van de ijsvogel, de waterspreeuw en de bosbeekjuffer. Het hart van het Beerzedal, de beekloop met zijn oevers, is honderd meter breed. Fysieke ingrepen – volgens de principes van Waterschap De Dommel in het plan ‘Van Beerze naar Beter’ – brengen natuurontwikkeling en waterberging op gang. Maar daarna bepaalt de beek de dynamiek. De nieuwe beek gedraagt zich afhankelijk van neerslag en bodemgesteldheid. Het gehele beekdal wordt een herkenbare ruimtelijke structuur in Beerzeland, een kleinschalig landschap met bosschages, struwelen en natte graslanden. Dit structuurrijke landschap heeft een grote bufferende werking in natte perioden waardoor het water geleidelijk naar de beek stroomt. Knuppelpaden en graspaden maken dit unieke beekdallandschap toegankelijk. De landbouw is hier extensief door het ontbreken van drainage en de hogere grondwaterstanden. Puur natuur en een kleinschalig cultuurlandschap vormen samen de essentie van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze. Aan de randen van het Beerzedal stellen de inzenders de aanleg van helofytenfilters voor. Deze zuiverende rietvelden vangen overtollig water uit de bassins op en zuiveren dit voordat het naar de beek stroomt.

Enkele locaties aan de rand van het beekdallandschap zijn geschikt voor ‘het nieuwe wonen’, kleine wooncomplexen met acht tot twintig woningen, gebouwd volgens de principes van duurzaam bouwen. De wooncomplexen spelen volgens de inzenders van ‘Waterdrager’ in op de natuurlijke en landschappelijke kwaliteit van het Beerzedal. Deze nieuwe gehuchten liggen in de periferie van bestaande dorpen of gehuchten en zijn goed bereikbaar via bestaande wegen. In het plan ‘Waterdrager’ dienen de wooncomplexen als kostendragers voor de uitwerking. De inzenders zien winst in de omvorming naar duurzame landbouw, de positieve financiële balans door ‘vermeden kosten’ en het oprichten van een integraal gebiedsfonds voor de financiering van het uitgewerkte plan.

Onderzoeksopdracht – Auberge de Kempen

Terra Incognita en BMC

Tijdens zijn reis door Beerzeland heeft het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ de zoektocht naar vereveningsinstrumentarium verbreed naar gebiedsontwikkeling. De ontwerpers bieden kostendragers aan die de ruimtelijke kwaliteit in en om het Beerzedal moeten versterken en de ontwikkeling van de robuuste verbinding kunnen financieren. Met programma’s die passen in het landschap, die de ruimtelijke kwaliteit vergroten én die ook nog geld opleveren gaat ‘Auberge de Kempen’ de strijd aan met de verrommeling van het landschap van de Beerze.

Op hun reis door Beerzeland zijn de ontwerpers van ‘Auberge de Kempen’ op drie pleisterplaatsen uitgestapt om hun ideeën te bespreken met belanghebbenden uit de streek, mogelijke investeerders en deskundigen op het gebied van vereveningsinstrumentarium. Uit deze gesprekken zijn aanbevelingen gekomen over het proces, het instrumentarium en het programma. In het verslag geeft het ontwerpteam een schets van *best practices* uit onder andere de provincies Limburg, Utrecht en Noord-Brabant. Een van de aanbevelingen is om alle partijen aan de procestafel uit te nodigen en via werkateliers met een open werkproces bij de uitwerking te betrekken. Hierbij gaat het om het vergaren en uitwisselen van kennis, het verkennen van mogelijkheden en het creëren van draagvlak.

In ‘Proeftuin de Kempen’ brengen de inzenders de lessen over een passend instrumentarium in beeld. Die lessen zijn: ontwikkel een landschappelijk casco met alle partijen, kies voor een combinatie van publieke en private middelen, bied alternatieven voor ‘rood voor groen’, steek geld in een grondbank en houd je aan enkele stelregels voor succesvolle samenwerking.

Het ontwerpteam laat in ‘Laboratorium de Beerze’ zien welke kansrijke arrangementen hij in petto heeft voor het Beerzeland. Vier uitwerkingen van deze arrangementen zijn geprojecteerd in de plannen ‘Waterdrager’ en ‘De Beerze op waterbasis’. De ontwerpers geven de streek het advies: niets doen is geen optie, wees niet bang voor rode ontwikkelingen, start meteen – ook zonder sluitende begroting –, staar je niet blind op opbrengsten van nieuwe programma’s, zet in op versnelling, en werk lokaal.

3 Laboratorium de Boerge

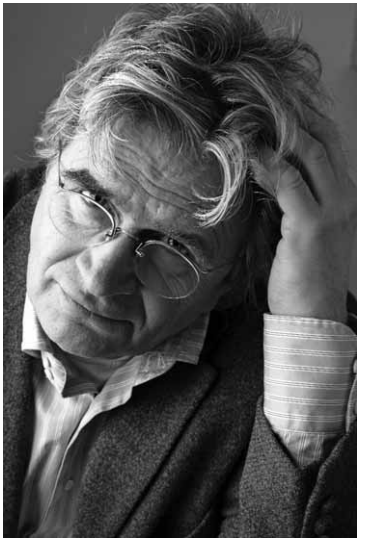
Planten en Acacia plantingen

Op de flanken van de Kleine Beerge worden volgens Waterdrager een groot bosgebied ontwikkeld. In het nieuwe bos kunnen clusters van 10 tot 25 villa's worden gebouwd in een dichtheid van 3 woningen per hectare. De boschutters zorgen voor de financiële basis voor de ontwikkeling en beheer van het bos. De villa's hebben een beperkt privé domein en per cluster een eigen stukje bos. Het overige ontwikkelde bos is openbaar en wordt deel gebruikt voor verbouw van Nederlands hardhout: *Rubia pseudo Acacia*. Door de bewoning krijgt het nieuwe bos directe gebruikers en daarmee een maatschappelijke waarde. Het gaat om een groot areaal bos. Daarin is binnen deze besluitvorming ruimte voor minimaal drie clusters van 10 vrijstaande woningen op 4 hectare privaat bos. Per cluster kan dit bijna negen ton euro opleveren, in totaal 5,1 miljoen euro voor aanleg en beheer van nieuwe bosgebieden.

5] In stroom-versnelling!

Bij de zevende Eo Wijersprijsvraag voor het beekdal van de Beerze waren twee jury's actief: de vakjury en de streekjury. In de eerste fase van de prijsvraag, in mei 2006, beoordeelde de vakjury de inzendingen en bepaalde de deelnemers voor de tweede prijsvraagronde. De streekjury adviseerde de vakjury over lopende planvorming, draagvlak in de streek en perspectief op uitvoering (zie het verslag van de eerste fase: '...tegen de stroom in en met de stroom mee...'). In de tweede fase werden de rollen omgedraaid en mocht de streekjury het definitieve oordeel vellen. De vakjury adviseerde.

De aanloop naar de jureringsfase

Op 1 maart 2007 leverden de ontwerpteams van Grontmij en van Witteveen+Bos & Landschappartners hun inzending in tweevoud in bij de secretaris van de streekjury. De inzendingen werden bekeken op formele aspecten en geordend. Daarna werden alle relevante bestanden van elke inzending op cd-roms gezet en de essays vermenigvuldigd. Op 7 maart hadden de leden van streek- en vakjury een pakket met essays, cd-rom en relevante prijsvraaginformatie in handen. In die week werden de inzendingen verstuurd naar het secretariaat van de vakjury. Hierdoor beschikte de vakjury tijdens een informatiebijeenkomst op 8 maart over de essays en de panelen van de twee genomineerde inzenders. Op 12 maart kwamen experts van de provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel en Dienst Landelijk Gebied in Hilvaria Studio's in Hilvarenbeek bijeen om de genomineerde inzendingen te voorzien van een objectieve beschrijving. Zij hielden de plannen tegen het licht van alle relevante aspecten van de prijsvraagopgave. Hoewel zij gevraagd waren objectief naar de plannen te kijken, konden de experts niet verhullen dat zij een voorkeur hadden voor het plan van Grontmij. Op basis van de uitkomsten van deze expertbijeenkomst kon de secretaris van de streekjury een *hand out* voor beide jury's opstellen. Het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC leverde zijn werk in op 12 maart 2007. Het team mocht de resultaten van zijn onderzoeksopdracht 'Auberge de Kempen'

op een later tijdstip bij het secretariaat van de streekjury aanleveren. De ontwerpers hadden uitstel gekregen omdat zij pas later van start konden gaan met de uitwerkkingsfase en doordat zij nog werksessies hadden in de tweede helft van de maand februari.

Streekjury 19 maart

De eerste jurybijeenkomst stond in het teken van het informeren van de streekjury. De drie ontwerpteams presenterden hun resultaten in Hilvaria Studio's. Na elke presentatie stelde de streekjury kritische vragen, vooral over de haalbaarheid, integraliteit, flexibiliteit, het realisatievermogen en over nieuwe rode functies. Vervolgens sprak de streekjury een voorlopig oordeel uit: vrijwel unaniem kreeg het plan van Grontmij de eerste voorkeur. Voor dat plan ontstond bij de streekjury zelfs zo'n ongekend enthousiasme dat de juryleden de sprong naar de uitvoering het liefst die middag al hadden gemaakt. De eerste voorzichtige contouren voor een intentieverklaring voor de realisatie werden aan het eind van de middag in de wandelgangen van Hilvaria Studio's al getrokken. Daarna stond de streekjury kort stil bij de resultaten van 'Auberge de Kempen'.

Vakjury 21 maart

De vakjury ontving in het provinciehuis in Utrecht de drie ontwerpteams voor een presentatie van hun uitwerkingen. Na elke uiteenzetting ondervroeg de vakjury de makers van de uitwerkingen. De vakjury discussieerde kort maar indringend met de teams. Daarbij ging het de vakjury vooral om de vraag of de plannen vakmatig goed in elkaar staken en of de plannen kans op realisatie hadden. Maar bovenal keek de vakjury naar de culturele kwaliteit van de plannen en het planvormingsproces tot aan de uitvoering. De vakjury keek hierbij naar het plaatsen van de opgave in een bredere context, het verkrijgen van draagvlak in het gebied en de verbreding van de opgave waardoor een plan voor een (deel van de) beekzone uitgroeit tot een bouwsteen voor regionale plattelandsontwikkeling.

De discussies met de genomineerden leidden voor de vakjury tot een duidelijke voorkeur voor 'De Beerze op waterbasis'. Na de discussie met het ontwerpteam van 'Auberge de Kempen' kon de vakjury zijn oordeel afronden. De secretaris van de vakjury stelde het advies aan de streekjury op schrift.

Streekjury 29 maart

Tijdens de tweede streekjurybijeenkomst in Hilvaria Studio's kreeg de streekjury een toelichting op het advies van de vakjury door Henk van Blerck, secretaris van de vakjury. Hij zette de voorkeur van de vakjury uiteen en nuanceerde deze met constatering en vragen van de vakjury over het ingezonden werk. Hierna ontstond een levendige discussie met de streekjury over relevante aandachtspunten voor beide genomineerden. Al snel bleek dat de streekjury en de vakjury geheel op één lijn zaten. In de middag nam de streekjury de finale beslissing in twee rondes. De eerste ronde bestond uit een oriëntatie op de twee genomineerde inzendingen. Via vragen ontleend aan het vakjuryadvies, de *hand out* en het verslag van 19 maart, kreeg de streekjury een compleet beeld van beide inzendingen. De streekjury had vooral vragen over een mogelijke fasering van de uitvoering, de uitvoeringsorganisatie en conflicten en relaties met het huidige beleid en belangen in de streek. In de tweede ronde spraken alle juryleden hun keuze uit en beargumenteerden deze. Hierbij lichtten ze toe welke vernieuwing elk plan bevatte en welke vervolgstap denkbaar was. Deze ronde was geheel in lijn met de uitgesproken voorkeur op 19 maart. De streekjury sprak zich unaniem uit voor het meest complete en integrale plan met een goede realisatiekans: 'De Beerze op waterbasis'.

De vakjury

Dirk Sijmons – Rijksadviseur voor het Landschap (voorzitter)
Jan Ekkers – gedeputeerde provincie Utrecht
Kees Lever – directeur directie Platteland, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Renske Peters – directeur directie Water, ministerie van Verkeer en Waterstaat
Peter Ruigrok – directeur Giesbers Groep
Hans Leeflang – voorzitter Eo Wijers Stichting

Ondersteuning vakjury

Rien van den Berg – Eo Wijers Stichting, adviseur streekjury, intermediair tussen de streekjury en de vakjury
Henk van Blerck en Kees van Dam – Schokland, Rhenen

6] Van beekherstel naar gebieds- ontwikkeling

Eerste prijs – De Beerze op waterbasis

Grontmij Nederland bv Cluster Zuid

De eerste prijs voor de uitwerkingsfase van zevende Eo Wijersprijsvraag voor het beekdal van de Beerze gaat naar het ontwerpteam van Grontmij Nederland bv Cluster Zuid. De streekjury en de vakjury kwamen unaniem tot het oordeel en roemen deze complete en goed-doordachte inzending voor het sleutelproject Kleine Beerze. Aan deze eerste prijs, voor een inspirerende en integrale uitwerking van ‘De Beerze op waterbasis’, is een geldbedrag verbonden van 30.000 euro.

Juryoordeel

De streekjury is unaniem van mening dat de innovatieve stroomgebiedvisie uit de eerste prijsvraagronde met succes is verbreed tot een ontwerp voor integrale gebiedsontwikkeling. De uitwerking is inhoudelijk vernieuwend en biedt volop kansen voor een kwaliteitsimpuls voor het landschap. Op alle vijf aspecten van de prijsvraagopgave scoort de uitwerking van ‘De Beerze op waterbasis’ goed. In de uitwerking lopen relaties naar het gehele landschap, zowel boven- als benedenstrooms, en worden de effecten voor de aangrenzende gebieden meegewogen. De streekjury voorziet winst voor natuur, water, landschap, cultuurhistorie en samenleving. De streekjury is gecharmeerd van het op een creatieve en interactieve wijze ‘doorontwerpen’ van de visie in de uitwerking van Molenbroek en de omliggende gebieden. Hierdoor is het ontwerpidee uit de eerste prijsvraagronde volgens de streekjury een flink stuk verder gebracht. Het plan heeft aan kracht gewonnen door contact te maken met de topografie van het landschap en met opvattingen die leven in de streek. De ontwerpers hebben de stap gemaakt van beekontwikkeling naar gebiedsontwikkeling. De vernieuwing zit volgens de streekjury niet alleen in de interactieve manier van draagvlak ontwikkelen met een breed deelnemersveld, maar ook in het principe dat elk gebied ‘zijn eigen broek ophoudt’ waardoor het robuuste beeksysteem gevoed wordt met zuiver regen- en kwelwater. De inzenders constateren dat dé Beerze eigenlijk niet bestaat. De huidige beek is een door ontginners en molenaars gegraven systeem. Door vele ingrepen in het natuurlijke systeem is een beekstelsel ontstaan met meerdere waterlopen en stagnatieplekken. De streekjury vindt dit een spannende observatie die meer naar

voren gebracht mag worden omdat dit aan het denken zet over het omgaan met de beekdalsystemen in Brabant.

Het watersysteem bepaalt de inrichting, maar vanuit hydrologisch oogpunt is de uitwerking flexibel. De streekjury vindt dit van belang omdat daardoor deelprojecten onafhankelijk van elkaar op te pakken zijn. Het biedt een goede basis voor een fasering van de uitvoering. De streekjury vraagt zich wel af hoe bij een dergelijk gefaseerd realisatietraject de samenhang in het hydrologisch systeem gewaarborgd blijft. De streekjury is verrast door de voorgestelde veenspons in Molenbroek. De inzenders plaatsen een natuurlijk ecologisch systeem dat vrijwel uit het Nederlandse landschap is verdwenen, terug in het Beerzedal. De biodiversiteit zal volgens de streekjury flink toenemen. Dit werkt door in de robuuste verbinding voor het gehele Beerzedal én in het grote oost-westgerichte natuurgebied De Brabantse Steppe. Daarom vindt de streekjury het veenmoeras in ecologisch opzicht een belangrijke verbindende schakel. De streekjury denkt wel dat de beek een verbindend element moet zijn in een systeem waar elk gebied ‘zijn eigen broek ophoudt’. In de hele uitwerking is het verleden als inspiratiebron goed benut. De streekjury is van mening dat het plan op een creatieve en ambachtelijke manier is geënt op de hoofdlijnen en de details van het historische landschap. De situering van nieuwe woonbebouwing in het landschap lijkt goed gekozen. De meeste voorstellen kunnen meeliften met het vigerende beleid. De streekjury is echter wel van mening dat deze ‘rode’ toevoegingen alleen bestaansrecht hebben als ze ruimtelijke kwaliteit toevoegen aan het landschap. Daarnaast vindt de streekjury het belangrijk dat eerst het nut en de noodzaak hiervan worden aangetoond. Uit de op te stellen grondexploitatie moet blijken of ‘rood’ werkelijk nodig is. Een goede fasering en een integrale kwaliteitsafweging zijn hoe dan ook noodzakelijk. Het signaal dat er vijf boerenbedrijven moeten worden uitgekocht vindt de streekjury helder. De inzenders zijn daar duidelijk en open in, ook tegenover de streek. Volgens de streekjury is het loskoppelen van natuurwater en landbouwwater voor de Landschotse Heide interessant, gelet op de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000.

De uitwerking van ‘De Beerze op waterbasis’ lijkt uitvoerbaar. De streekjury schat in dat realisatie van onderdelen van het plan op korte termijn mogelijk is. De investering voor de uitwerking is op globale wijze in beeld gebracht. Daarbij vraagt de streekjury zich af of de uitwerking niet te duur is en het einddoel op tijd haalbaar is. Voor de financiering van de uitvoering worden geen concrete oplossingen aangereikt. De streekjury is echter zeer content over de concrete projectvoorstellen in het uitvoeringsprogramma. Hierdoor is het plan uitvoeringsgericht, kan op onderdelen direct gestart worden en is een realistische fasering mogelijk. Uit de inzending blijkt dat de uitwerking voor én met belanghebbenden uit de streek is opgesteld. De streekjury vindt dat een geweldige prestatie, ook gelet op de korte tijdsspanne van de tweede prijsvraagronde. Zowel streekbewoners als strategische partners zijn betrokken geraakt bij het planproces. Het logboek met als titel ‘Het proces in beeld’ laat volgens de streekjury mooi zien hoe de inzenders samen met de streek zijn opgetrokken. De winst van dit interactieve proces is dat de uitwerking een flinke draai aan het vigerende beleid geeft, zonder dat dit bij de provincie, het waterschap of betrokken gemeenten tot ernstige fricties heeft geleid.

De inzenders hebben volgens de streekjury de uitvoering dichterbij gebracht met hun voorgestelde bouwstenen, de fasering in de tijd en het uitvoeringsprogramma met concrete projectvoorstellen. De uitvoeringskans is vergroot door eerlijk en doortastend de provincie, het waterschap, de betrokken gemeenten en belanghebbenden in de streek voor het plan te winnen. De streekjury wil dan ook de inzenders van ‘De Beerze op waterbasis’ met een eigen ABC bekronen: Actief, Bekwaam en Creatief!

Aanbevelingen

Dit plan biedt volgens de streekjury volop kansen om met de realisatie van de robuuste verbinding in een stroomversnelling te duiken. De streekjury beveelt de opdrachtgevers dan ook van harte aan met deze uitwerking de uitvoering in te gaan. Voor een succesvolle uitvoering zijn volgens de streekjury een sterke regie en sturing nodig. Daarbij vindt de streekjury een goede uit-

voeringsstrategie van belang om tot een voorspoedige realisatie van dit voorbeeldproject te komen. Op korte termijn verdient het aanbeveling om zowel de regierol als de sturingsrol alsmede een uitvoeringsstrategie te verkennen. Ook vindt de streekjury het essentieel dat een bezinning plaatsvindt op de afbakening van taken en verantwoordelijkheden tussen de provincie en de Reconstructiecommissie Beerze Reusel bij dit voorbeeldproject landschapsontwikkeling. De betekenis van dit sleutelproject overstijgt immers de belangen van het gebied Beerze Reusel. Voor een succesvolle start van de uitvoeringsfase adviseert de streekjury een intentieverklaring op te stellen. De partijen met uitvoerend vermogen – de provincie, het waterschap en de gemeenten – kunnen de belangrijkste ondertekenaars zijn van deze intentie om tot realisatie te komen van het sleutelproject Kleine Beerze. Een verkenning van de mogelijkheden van een dergelijke verklaring en een verdere uitwerking ervan, verdienen het om op korte termijn te worden opgepakt. Voor de sprong naar de uitvoering benadrukt de streekjury het belang van een aansprekende bestuurlijke vaandeldrager. De streekjury is van mening dat deze rol het best vervuld kan worden door de gedeputeerde Ruimtelijke Ontwikkeling van de provincie Noord-Brabant. Voor het verkrijgen van maatschappelijk draagvlak is een grote rol weggelegd voor alle partners in dit pilotproject, de gemeenten, het waterschap en maatschappelijke organisaties. Mogelijk kan de gewenste burgerparticipatie vorm krijgen door bevlogen Beerzenaren in klankbordgroepen bij het project te betrekken. De Streekjury Beerze Reusel heeft immers laten zien dat burgerparticipatie uiterst belangrijk en waardevol is. Op korte termijn kan een dergelijke rol voor de verantwoordelijke gedeputeerde en de inzet van burgers worden uitgewerkt. De inzenders van ‘De Beerze op waterbasis’ houden een pleidooi voor ‘een team van lange adem en stevig doorpakken’. Volgens de streekjury kan dit aanjaagteam bestaan uit een aantal sleutelfiguren met een duo als projecttrekkers: een voor het proces en een voor de inhoud. Een dergelijk krachtig projectmanagement met voldoende mandaat en multidisciplinaire ondersteuning acht de streekjury cruciaal voor een succesvol ver-

Tweede prijs – Waterdrager

Witteveen+Bos & Landschappartners

volg van het plan naar de uitvoering. Door de interactieve planvorming hebben de inzenders van ‘De Beerze op waterbasis’ hoge verwachtingen gewekt in de streek. Daarom vindt de streekjury het van groot belang dat belanghebbenden uit de streek in de aankomende periode betrokken blijven bij het proces. Voor de korte termijn stelt de streekjury voor om nationale en regionale publiciteit voor de uitkomsten van de prijsvraag te organiseren. Voor de langere termijn is een communicatiestrategie nodig om de gewenste betrokkenheid te genereren. Beide communicatiestrategieën moeten zo spoedig mogelijk uitgewerkt worden. Tot slot beveelt de streekjury aan om de mogelijkheden van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de nieuwe Grondexploitatiewet optimaal te benutten.

De tweede prijs gaat naar het ontwerpteam van Witteveen+Bos & Landschappartners voor zijn eigenzinnige en actuele stroomgebiedvisie die naar het oordeel van de streekjury echter onvoldoende overtuigend is uitgewerkt voor het sleutelproject Groote Beerze. Aan deze tweede prijs is een geldbedrag verbonden van 10.000 euro.

Juryoordeel

Volgens de streekjury is aan de veelbelovende stroomgebiedvisie uit de eerste prijsvraagronde een verdiepingslag gegeven. Maar tevens constateert de streekjury dat de uitwerking onvoldoende in contact is gebracht met het huidige landschap en met belanghebbenden uit de streek. De streekjury waardeert de innovatieve kracht van het watersysteemdenken en het anticiperen op de klimaatverandering. Hierin herkent de jury de klassieke lessen over grondwaterstromen. In de eenvoud van het consequent doorvoeren van watersysteemopbouw naar landschapsbouw ziet de streekjury de grootste maar helaas ook enige vernieuwing. Hierdoor is deze inzending visionair, maar acht de streekjury haar eerder geschikt voor volgende generaties. Ondanks deze positieve waardering zet de streekjury kanttekeningen bij het scheiden van de ondergrondse waterstromen. Als dit in de praktijk niet werkt, wat blijft er dan van het plan over? Met hun grote vertrouwen in de geslotenheid van het grondwatersysteem in de intermediaire zone lopen de inzenders het gevaar dat dit landschap vogelvrij wordt. Tevens is de streekjury kritisch over de voorgestelde inrichting van het gehele landschap. Als de woeste gronden niet gerealiseerd kunnen worden, hoe ziet het Beerzeland er dan uit? De streekjury en de vakjury zetten ook grote vraagtekens bij de zandwinplassen, omdat rendabele zandwinning dieper dan dertig meter gaat. Van het voorgestane grondwatersysteem blijft dan weinig over. Is het dichtschuiven van sloten hier niet effectiever? Onduidelijk is tevens welk effect de zandputten hebben op het watersysteem. Dit is geohydrologisch onvoldoende onderbouwd. De eenvoud van ‘Waterdrager’ vindt de streekjury tevens de zwakte van het plan. De uitwerking blijft stecken in een technocratische en tweedimensionale benadering. Het plan is vooral een schematische weergave

die systematisch is aangepakt en zonder schakeringen strak is uitgewerkt, waardoor variatie en gevoel ontbreken. Contact met de streekeigen leefomgeving en de cultuurhistorie lijken te ontbreken. Hierbij wreekt zich de ontbrekende communicatie met de streek bij het uitwerken van het idee uit de eerste prijsvraagronde. Met een deskstudie worden de harten van de Beerzenaren niet gewonnen. De verleidende kracht van het ontwerp wordt gemist. Wat doet het plan in beeldende en culturele zin met het landschap? De streekjury vindt dit een gemiste kans. Daardoor is ook de verbreding naar een integrale gebiedsontwikkeling onvoldoende uit de verf gekomen.

Op eigenzinnige wijze leggen de inzenders van ‘Waterdrager’ spanningen met het reconstructieplan bloot, zoals de grondwateronttrekking en de intensieve grondgebonden landbouw op de eigentijdse woeste gronden. De streekjury is hierin echter resoluut. De woeste gronden van ‘Waterdager’ liggen volgens het reconstructieplan in een landbouwontwikkelingsgebied. De inzenders van ‘Waterdrager’ negeren de zonering van het reconstructieplan op dit punt. Bij het weren van intensieve grondgebonden landbouw houden zij geen rekening met flankerend beleid, gebaseerd op vrijwilligheid. Ook de kansen en bedreigingen voor draagvlak en samenwerking zijn hierbij niet in beeld gebracht. Verder is ook het ‘nieuwe wonen’ aan de randen van het Beerzedal in strijd met het vigerende beleid. De streekjury vindt bouwen in de Ecologische Hoofdstructuur onrealistisch, los van de vraag of het bouwen van woningen in de smalle beekzone een aantrekkelijk idee is. De noodzaak om juist in het beekdal te bouwen wordt niet aangetoond. Volgens de streekjury draagt het niet bij aan de landschappelijke aantrekkelijkheid van het Beerzedal.

De streekjury vindt de financiële onderbouwing mager. Ook is niet duidelijk in hoeverre de uitwerking financieel haalbaar is. Er is onvoldoende zichtbaar gemaakt hoe de baten van de zandwinning doorwerken in de uitwerking. De streekjury zet tevens vraagtekens bij de mate waarin het ‘nieuwe wonen’ noodzakelijk is voor de financiering van de uitwerking. Er zijn creatievere oplossingen denkbaar!

Het zicht op de uitvoering is volgens de streekjury zeer mistig. Het uitvoeringsvermogen van ‘Waterdrager’

Auberge de Kempen

Terra Incognita en BMC

blijft steken in goede bedoelingen. De voorgestelde maatregelen, waarvan veelal de effecten niet zijn benoemd, blijven relatief abstract. Hierdoor komt de realisatie van het sleutelproject Groote Beerze nauwelijks dichterbij.

Aanbevelingen

De inzending ‘Waterdrager’ bevat een visionair idee voor een gescheiden grondwatersysteem, waarop de structuur van het landschap wordt geënt. De streekjury ziet dit als de grootste vernieuwing in het plan. De uitwerking, op basis van een veelbelovende visie uit de eerste prijsvraagronde, is echter te dicht op hydrotechnische schema’s gebleven. De door techniek gedomineerde benadering van ‘Waterdrager’ is te weinig in contact gebracht met de fysieke realiteit van het landschap. Bovendien zijn belanghebbenden uit de streek onvoldoende bij het proces betrokken geraakt. Hierdoor acht de streekjury de uitwerking voor het sleutelproject Groote Beerze onvoldoende. Dit plan in deze vorm maakt volgens de streekjury geen kans om tot uitvoering te komen. De streekjury beveelt de opdrachtgevers aan om bij ‘Waterdrager’ af te zien van een realisatietraject en derhalve geen verdere opdrachtverlening aan te gaan.

Ondanks de magere uitwerking van ‘Waterdrager’ ziet de streekjury in een aantal onderdelen van het plan, zoals de schoonwaterfuncties in de infiltratiegebieden en de alternatieven voor grondwaterwinning, interessante aanknopingspunten. Volgens de streekjury kunnen dergelijke elementen aanvullingen zijn op ‘De Beerze op waterbasis’. Ook het in ‘Waterdrager’ toegepaste rekenmodel kan worden toegepast in de uitwerking van ‘De Beerze op waterbasis’. De streekjury beveelt aan om op korte termijn te bekijken of dergelijke planonderdelen een rol verdienen in het plan van Grontmij.

Het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC heeft in de uitwerkingsfase een bijzondere positie ingenomen. Dit team kreeg op voorspraak van de vakjury een onderzoekopdracht voor de tweede prijsvraagronde, waarbij het team moest samenwerken met beide genomineerde ontwerpteams. De bedoeling van de vakjury was om de uitwerkingsfase via dit onderzoek te verrijken met slimme en vernieuwende voorstellen voor financieringsconstructies en uitvoeringsstrategieën. Behalve een positieve invloed op de twee genomineerde teams, verwachtte de vakjury met deze opzet de discussie in de streek over realisering te stimuleren. Deze opdracht voor een experiment met de genomineerden en de streek werd ingegeven door de stelling van het team van ‘Auberge de Kempen’ dat er geen behoefte meer is aan nog een ruimtelijk plan voor het Beerzedal. Toch waren de ontwerpers van mening dat er iets moet gebeuren om de verrommeling van het landschap tegen te gaan. Het team vindt de reconstructie een nobel streven, maar de ambitie moet wel verbreed worden. Ook de leefbaarheid van kleine kernen en de kwaliteit van het landschap waar ze onderdeel van uitmaken, zou in de planvorming betrokken moeten worden. De inzenders van ‘Auberge de Kempen’ stelden dat zij daarvoor een menu konden samenstellen. ‘Laat maar eens zien dan!’ was de reactie van de vakjury.

Juryoordeel

De vakjury constateert een positieve wisselwerking met de genomineerden. Het overgrote deel van het gevonden instrumentarium is voor de vakjury echter weinig vernieuwend: veel voorstellen worden nu al standaard bij veel PPS-projecten ingezet. ‘Auberge de Kempen’ heeft volgens de vakjury niet de vernieuwende arrangementen opgeleverd die de planvorming een flinke duw naar de uitvoering kunnen geven. De ontwikkeling van een landgoed bij Vessem lijkt een effectieve en haalbare interventie. Toch maakt de streekjury zich zorgen over de keuze voor uitgerekend deze plek, omdat de betreffende boerderij onlangs gedeeltelijk vernieuwd is. Voor de vakjury is het de vraag hoe je de baten van een dergelijk project in ‘projectenveloppen’ van het totale gebiedsplan krijgt. Daar begint het echte probleem. Het is jammer dat het ontwerpteam voor dit probleem geen

oplossing heeft aangedragen, en dat er geen aanjager voor dit gebied is gevonden. Over het stimuleren van het denken over innovatieve bijdragen door partijen in de streek is de vakjury positiever. Het is mede dankzij dit team dat partijen verder kijken dan natuur en water alleen. De vakjury vindt de bijdrage via werkateliers een verrijking voor het denken over verandering in de streek. Met de voorstellen voor verevening die het ontwerpteam van ‘Auberge de Kempen’ op het menu heeft gezet blijft de streekjury moeite houden. Verstening zonder kwaliteitsimpulsen voor het landschap ziet de streekjury niet zitten – niet alleen vanwege de gekozen locaties maar ook omdat de streekjury creatievere oplossingen verwachtte dan arrangementen met woningbouw als kostendrager. Desondanks heeft de streekjury sympathie voor de extra aandacht voor het landschap en de voorgestelde kwaliteitsimpulsen. Het verslag van ‘Auberge de Kempen’ maakt daarmee duidelijk dat de discussie over hoe het nieuwe landschap in Beerze Reusel er uit moet zien, nog niet beslecht is. Hoe moet bijvoorbeeld worden omgegaan met waarden als openheid, stilte en duisternis? Het lijkt erop dat het ontwerpteam door een slimme en gedoseerde toepassing van vereveningsarrangementen meer begrip bij de streekjury heeft kunnen kweken. Het reisverslag van ‘Auberge de Kempen’ heeft volgens de vakjury in ieder geval bijgedragen aan het inzicht dat verevening niet per se het paard van Troje is waarmee verstening, verburgerlijking en vermarkting het gebied worden ingereden.

Aanbevelingen

De streekjury heeft met belangstelling kennisgenomen van de uitkomsten van het onderzoek van het ontwerpteam van Terra Incognita en BMC. De mening van de streekjury over de resultaten van het onderzoek stemt overeen met die van de vakjury en de streekjury onderschrijft de bovenstaande adviezen van de vakjury. De streekjury beveelt dan ook de opdrachtgevers aan kennis te nemen van de resultaten van de onderzoekopdracht en geen verdere opdrachtverlening aan te gaan.

De inzenders

De Beerze op waterbasis Grontmij Nederland bv Cluster Zuid

Jack van Dijck – projectleider/uitvoeringsorganisatie
Mariëlle Kok – landschapsarchitect
Jan Nijhof – supervisor
Lisette Boonen – projectmedewerker
Erik Oomen – hydroloog
John Jansen – landschapsarchitect
Rob van Schijndel – ecoloog
Claudia Terlou – stedenbouwkundige
Rob Geraeds – ecoloog
Marjolein van Eijndhoven – grafisch vormgever

Waterdrager Witteveen+Bos & Landschappartners

Leonie Koops – projectleider
Maarten van Dongen – vervangend projectleider
Corné van Overveld – landschapsarchitect
Rudo Cleveringa – landschapsarchitect
Aniel Balla – hydroloog
Amber Kreleger – hydroloog
Dirk Janssen – planoloog
Herman Mondeel – hydroloog
Jan Grit – civiel ingenieur
Arie Biesheuvel – hydroloog

Auberge de Kempen Terra Incognita en BMC

Jan Maurits van Linge – landschapsarchitect/
projectleider
Henk de Wit – stedenbouwkundige
Frederique Huijgen – landschapsarchitect/
assistent ontwikkeling
Charlotte Nauta – senior adviseur ruimtelijke
ontwikkeling
Mariëlle Kuijpers – grafisch vormgever

7] Troefkaarten voor de Beerze

Noord-Brabant mag zich de winnaar van de zevende Eo Wijersprijsvraag noemen. Zo hebben we de Eo Wijers Stichting een ervaring rijker gemaakt die vast en zeker in volgende prijsvraagedities zal doorklinken, te beginnen bij de achtste prijsvraag die de stichting momenteel rond hetzelfde thema voorbereidt met andere regio's in Nederland. Want de Reconstructiecommissie Beerze Reusel heeft met een enorme ontwikkelkracht en een geweldig samenbindend vermogen laten zien dat bevolgen opdrachtgeverschap kan resulteren in een experimenteel prijsvraagtraject gericht op uitvoering. Het Streekhuis Beerze Reusel, onder leiding van de inspirerende gebiedscoördinator Annelies Schoenmakers en in samenwerking met haar medewerkers, ondersteunde de commissie uitstekend.

We hadden voor deze prijsvraag een aantal troefkaarten in handen.

De eerste was een reconstructieplan waarin de provincie, het waterschap, gemeenten en maatschappelijke partners samen tot een revitaliseringsstrategie kwamen voor de toekomst van het platteland in het reconstructiegebied Beerze Reusel. Dit breed gedragen plan is de basis voor de ontwikkeling van het reconstructielandschap van de 21ste eeuw.

De tweede troefkaart was de uitvoeringsopdracht voor een robuuste ecologische verbinding langs de Beerze. In deze integrale opgave moest naast beekontwikkeling ook aandacht uitgaan naar natuur, recreatie, landbouw, cultuurhistorie en kwaliteitsimpulsen voor het landschap. Het Rijk verankerde deze opgave al in de Nota Ruimte, gekoppeld aan doelstellingen voor water, natuur, recreatie, landschap en plattelandontwikkeling. Deze rijksambities hebben hun uitwerking gekregen in het reconstructieplan.

Als derde troefkaart kan de Reconstructiecommissie Beerze Reusel zelf niet onbesproken blijven. Zij stelde specifiek voor dit traject de bestuurlijke Werkgroep de Beerze in. Hierin waren alle bij de robuuste ecologische verbinding de Beerze betrokken bestuurders en vertegenwoordigers van belanghebbende maatschappelijke organisaties opgenomen. De werkgroep stond onder leiding van Noud Janssen, lid van de reconstructiecommissie en bestuurder van Waterschap De Dommel. Diverse medewerkers uit de betrokken organisaties ondersteunden

deze werkgroep. Zo beschikte de werkgroep over kennis over en inzicht in de kansen voor landschapsontwikkeling in de streek, en toonde hij zich in de regionale werkbijeenkomsten ter voorbereiding op de prijsvraag een slagvaardige en ideeënrijke opdrachtgever. Vooral de wethouders 'van het eerste uur' Frits Pijnenburg, Riekje Stilma en Toon van den Oord van respectievelijk de gemeenten Bladel, Eersel en Oirschot lieten zich van hun beste kant zien. In zeer korte tijd werden de contouren geschetst van een prijsvraag gericht op uitvoering. Het bleek een opzet die zelfs de stoutste dromen van de Eo Wijers Stichting overtreft. Een prijsvraag met de uitvoering als hoofdprijs was, gelet op Europese regelgeving en juridische aspecten, een brug te ver. Het beste alternatief was een prijsvraag in twee fasen. Eén fase zoals de stichting die al vele malen heeft uitgeschreven en waarbij het beste ontwerpidee wordt gevraagd. En een experimentele prijsvraagronde met op uitvoering gerichte plannen, een nieuwe verhouding tussen opdrachtgever en ontwerpteams en samenwerking met de streek.

De vierde troefkaart was ons projectteam, een aanjaagteam in hart en nieren, met creatieve en deskundige adviseurs. Anne Jansen, provinciaal planschrijver voor Beerze Reusel, leidde dat team in de beginfase en verzorgde de inbreng vanuit het reconstructieplan. Frank van der Steen, provinciaal regionaal ontwerper, verbeeldde het prijsvraagverhaal over de Beerze en nam later het projectleiderschap over. Zij werden bijgestaan door Jan van Rijen, toen nog werkzaam als stroomgebiedmanager van de Beerze bij Waterschap De Dommel. Van Rijen werd later uitstekend vervangen door Dick Boland van het waterschap, projectleider van beekherstelprojecten langs de Groote en de Kleine Beerze. Rien van den Berg nam als adviseur namens de Eo Wijers Stichting deel aan het aanjaagteam en bracht een schat aan ervaring met landschapsontwikkeling mee. Bas Verbruggen van BügelHajema Adviseurs inspireerde de commissie tijdens de regionale werkbijeenkomsten vanuit zijn rol als procesbegeleider. Later kwam Marion Greidanus van de provincie Noord-Brabant het team versterken met haar ontwerpende inbreng vanuit het landschap. Dit team was tijdens het prijsvraagtraject de cruciale schakel tussen de regio en de stichting en vormde de drager voor de jureringsprocessen met de streekjury. De leden van dit team stonden mij altijd bij en kregen alle ruimte om vanuit

hun deskundigheid het proces aan te sturen. En met groot succes! Mijn dank gaat dan ook uit naar alle mensen van dit aanjaagteam. Zeer specifiek wil ik onze projectleider, Frank van der Steen, roemen. Door zijn integer functioneren, zijn grote deskundigheid en niet te overtreffen toewijding kunnen wij allen trots zijn op het prijsvraagtraject.

De vijfde troefkaart bestond uit de twee groepen actieve belanghebbenden. Het merendeel van deze mensen uit de streek was al georganiseerd in klankbordgroepen voor beekherstel langs de Groote en de Kleine Beerze waarmee het waterschap al enige tijd vruchtbaar samenwerkte. Dat zorgde voor een vliegende start van de tweede prijsvraagronde. Maar er was natuurlijk ook wat uit te leggen, bijvoorbeeld hoe de prijsvraag zich verhiel tot de lopende planprocessen van de beekherstelprojecten. Vele belanghebbenden uit de streek hebben ervoor gezorgd dat lokale signalen over de sleutelprojecten de ontwerpteam bereikten zodat die hun plannen daarop konden baseren.

De zesde troefkaart was de Streekjury Beerze Reusel. Tijdens de jurering heeft de streekjury zich een enthousiast en professioneel team getoond. Hier zat de juiste mix van competenties en persoonlijkheden aan tafel voor een slagvaardig juryoordeel. Een effectieve combinatie van bestuurders met uitvoerend vermogen en vijf bijzonder capabele burgerleden: de zogenaamde begeesterde Beerzenaren. Voor de nieuwe wethouders van de gemeenten Eersel, Bladel en Oirschot, te weten Roeland van Hooff, Harry Goossens en Ted van de Loo, was deze jury na de gemeenteraadsverkiezingen het platform om zich in sneltreinvaart de reconstructie eigen te maken en om een goede samenwerking met elkaar aan te gaan. In de eerste prijsvraagronde doorliep de streekjury in een week tijd in hink-stap-sprong het beoordelingsproces, vond zeven plannen onvoldoende aansluiten bij de prijsvraagopgave en de beoordelingscriteria, en droeg er zes voor aan de vakjury. De vakjury, aangevoerd door Rijksadviseur voor het Landschap Dirk Sijmons, was onder de indruk van de slagkracht van de streekjury en de wijze waarop het advies tot stand was gekomen. De vakjury ging ‘met de stroom mee’ van het advies van de streekjury. De keuze was gevallen op ‘Waterdrager’, ‘De Beerze op waterbasis’ en ‘Auberge de Kempen’. Aan het einde van de tweede prijsvraagronde mocht de streekju-

ry het beslissende oordeel vellen. Het advies van de vakjury stemde geheel overeen met de voorkeur van de streekjury: ‘De Beerze op waterbasis’ van het ontwerpteam van Grontmij is de terechte winnaar van de zevende Eo Wijersprijsvraag.

De uitwerking van de innovatieve visie van ‘De Beerze op waterbasis’ haalt de uitvoering van het sleutelproject voor de Kleine Beerze tussen Vessem en Middelbeers dichterbij. Het team van Grontmij heeft op een creatieve en interactieve manier zijn visie doorontworpen en met succes verbreed tot een integrale gebiedsontwikkeling. Het plan biedt allerlei kwaliteitsimpulsen voor het landschap rond de Kleine Beerze en geeft de realisatie van de robuuste verbinding voor dit deel van het Beerzedal een forse duw in de rug.

De Streekjury Beerze Reusel doet in dit rapport aanbevelingen voor de uitvoering van het plan van Grontmij. Zo behoeft, volgens de streekjury, de uitvoering een sterke regie en sturing, een uitvoeringsstrategie, een intentieverklaring, een bestuurlijke vaandeldrager, een aanjaagteam voor projectmanagement op proces en inhoud, en betrokkenheid uit de streek waarvoor onder meer een communicatiestrategie nodig is. Dit advies sluit goed aan bij aanbevelingen uit ‘Maak meer van Nederland’ (maart 2007) van Riek Bakker, adviseur gebiedsontwikkeling voor het Rijk. In dat rapport staan onder meer de volgende aanbevelingen voor regionaal en provinciaal opdrachtgeverschap:

- regie is cruciaal als vorm van strategische sturing, vanaf het initiatief tot en met de fase van realisatie. Urgentie en een wenkend perspectief zijn hiervoor de sleutelbegrippen. Effectieve regie betekent: investeren in bestuurlijk leiderschap en bestuurlijke kwaliteit; helder zijn en onderscheid maken tussen rollen als regievoerder, intermediair, ontwikkelaar en toetser; bewust omgaan met de specifieke kenmerken van regie als vorm van strategische sturing;
- durf te investeren, ook risicodragend, om projecten van de grond te krijgen. Dus zorg voor voorfinanciering;
- investeer in het samenspel en de kadervorming tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, onder andere op het punt van risicodragend participeren;
- besteed met gemeenten meer aandacht aan duurzaam beheer en doorontwikkeling van bereikte resultaten;

– investeer in relaties met marktpartijen en maatschappelijke organisaties en draag behaalde successen op dit gebied breder uit.

Het is nu aan de partijen met uitvoerend vermogen – de provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel en de gemeenten Eersel, Bladel en Oirschot – om samen te bekijken op welke wijze het inspirerende, integrale en op realisatie gerichte voorbeeldproject van Grontmij tot uitvoering kan worden gebracht. Dan kan de geschiedenis zich herhalen. In de afgelopen eeuwen hebben de Brabanders dit land van de Beerze ontgonnen om het aan de wensen van de tijd te laten voldoen. Het werken aan de Beerze bracht welvaart naar de streek. In deze tijd kan ‘De Beerze op waterbasis’ opnieuw als een vliegwiel werken in de sociaal-culturele, economische en ecologische ontwikkeling van het gehele gebied. Aan de slag!

Sjef Jonkers

Voorzitter Streekjury Beerze Reusel
Voorzitter Reconstructiecommissie Beerze Reusel

Colofon

Dit juryrapport is opgesteld in opdracht van de provincie Noord-Brabant, onder supervisie van de streekjury.

Streekjury Beerze Reusel

Sjef Jonkers (voorzitter) – voorzitter Reconstructie-commissie Beerze Reusel

Frank van der Steen (secretaris) – provincie Noord-Brabant

Ad van de Akker – landbouw

Theo Coppens – verbrede plattelandsontwikkeling

Jac Duijf – sociaal-culturele aspecten

Emile van Esch – landschap en cultuurhistorie

Ine van der Gaarden – natuur

Harry Goossens – wethouder gemeente Bladel

Roeland van Hooff – wethouder gemeente Eersel

Noud Janssen – bestuurslid Waterschap De Dommel

Tineke Klitsie – directielid provincie Noord-Brabant

Ted van de Loo – wethouder gemeente Oirschot

Begeleiding streekjury

Bas Verbruggen – BügelHajema Adviseurs Amersfoort

Rien van den Berg – Eo Wijers Stichting

Marion Greidanus – provincie Noord-Brabant

Dick Boland – Waterschap De Dommel

Carel van Dijk – gemeente Oirschot

Theo Hendriks – gemeente Eersel

Annelies Schoenmakers – provincie Noord-Brabant

Expertteam streekjury

Jolanda Bauwens – provincie Noord-Brabant

Rien van den Berg – Eo Wijers Stichting

Michelle Berg – Waterschap De Dommel

Dick Boland – Waterschap De Dommel

Bert Flinterman – provincie Noord-Brabant

Marion Greidanus – provincie Noord-Brabant

Joep van Kasteren – Dienst Landelijk Gebied

Har Kuijpers – provincie Noord-Brabant

Herman Litjens – Zuid Nederlandse Tuin- en

Landbouworganisatie

Heine van Maar – provincie Noord-Brabant

Bas Verbruggen – BügelHajema Adviseurs Amersfoort

Judith Zengers – provincie Noord-Brabant

Tekst

Frank van der Steen – provincie Noord-Brabant

Onder supervisie van de streekjury en met dank aan de secretaris van de vakjury

Eindredactie

Maarten Ettema

Foto's

Verbeeld! – Erik van der Burgt

Flying Camera – Karel Tomeï

Ontwerp en opmaak

Harry Harsema – Grafisch Atelier Wageningen

Michel Backus – Grafisch Atelier Wageningen

Drukwerk

OBT bv, 's-Gravenhage

Informatie

Provincie Noord-Brabant

www.brabant.nl

Eo Wijers Stichting

www.eowijers.nl

Reconstructiecommissie Beerze Reusel

www.streekhuis.nl

© Provincie Noord-Brabant

Juni 2007